

Lunds Universitet
Sociologiska Institutionen

Vem kallar sig feminist?

En kvantitativ studie om svenska mäns inställning till feminism och
jämsköldhet

LUNDS UNIVERSITET
Samhällsvetenskapliga fakulteten

Författare: Constance Holmbäck
Masteruppsats: SOCM04, 30 HP
Vårterminen 2014
Handledare: Terese Anving

Abstrakt

Författare: Constance Holmbäck

Titel: Vem kallar sig feminist? – En kvantitativ studie om mäns inställning till feminism och jämställdhet

Masteruppsats: SOCM04, 30 hp

Handledare: Terese Anving

Sociologiska institutionen, vårterminen 2014

Den aktuella debatten i Sverige om män och jämställdhet handlar ofta om det motstånd som uttrycks mot feminismen. Framförallt har debatten präglats av att försöka förklara var motståndet kommer ifrån och vilka motståndarna är. Snarare än att studera vad som återkommer i debatten är syftet med den här uppsatsen att rikta blicken mot män som är positivt inställda till feminism och jämställdhet. Ur ett bredare perspektiv knyter frågan även an till varför personer intresserar sig för ämnen som de inte har någon direkt erfarenhet av. Uppsatsens övergripande frågeställning är hur mäns inställningar till feminism och jämställdhet ser ut och möjliga anledningar till varför. Ur ett ståndpunktsfeministiskt perspektiv diskuteras mäns möjliga feministiska positioner genom sociologer som Connell (2008), Wasshede (2010) och Messner (1997). Hypoteser om hur socio-ekonomisk situation och sexuell läggning har betydelse för mäns inställning till feminism och jämställdhet undersöks genom en kvantitativ studie. Materialet består av 499 insamlade svar från en egenutformad undersökning. Enkäten innehåller 22 frågor och skickades ut via e-post till medlemmar i en undersökningspanel. Resultat från en bivariat och en multipel regressionsanalys visar att hög utbildningsnivå och låg inkomst tillsammans kan förklara mäns positiva inställning till feminism och jämställdhet. Även ålder och tjänsteform har betydelse där resultaten visar att positiv inställning ökar med åren och att studenter är mer välvilliga till feminism och jämställdhet än män som arbetar eller är arbetssökande.

Nyckelord: Feminism, Jämställdhet, Män, Motstånd, Ståndpunktsfeminism, Erfarenhet, Kvantitativ metod

Innehållsförteckning

1. Inledning och syfte	4
2. Tidigare forskning.....	7
Kvinnor och män – individer eller grupper?	7
En komplicerad relation	10
Vem har förmågan?	11
3. Teoretiska perspektiv	13
Vad är skillnaden på jämställdhet och feminism?.....	13
Erfarenhet och epistemologiska fördelar.....	14
Kan män få tillgång till feministisk kunskap?.....	15
En progressiv manlig ståndpunkt	17
Möjliga uttryck av manlig underordning.....	17
Hegemoni och mytopoetiska mansrörelser	20
Sammanfattning.....	21
4. Metodologisk ansats.....	23
Metodval och tillvägagångssätt	23
Urval och begränsningar	24
Etiska överväganden.....	25
Datainsamlingen.....	26
Enkätens uppbyggnad.....	28
5. Analys	30
Förberedande tankar och hypoteser inför analys.....	30
Analysens process	31
Vilka är med i undersökningen?.....	32
6. Resultat	37
Utbildning ökar feministisk medvetenhet	38
Avslutande analys och kommentar.....	39
Utbildning ökar medvetenhet om inkomsten är låg – åldersfråga?	42
Avslutande analys och kommentar.....	44
7. Sammanfattning och avslutande diskussion.....	48
Referenser	50
Appendix: Enkäten	53

1. Inledning och syfte

I slutet av april 2014 skrev DN-journalisten Jonas Thente en artikel¹ om synen i Sverige på näthatare, personer som på internet uttrycker sitt motstånd i olika ämnen och ofta i form av hot mot offentliga personer. Enligt Thente råder det ett debattklimat där hån mot näthatare rättfärdigas genom att fokusera på deras låga bildning eller som han skriver att hånet motiveras: ”Det känns skönt att lindra obehaget med lite traditionell klassmobbing”. Problemet menar Thente är att de här personerna blir bortsorterade från den offentliga representationen och när de väl höjer sina röster möts de av hån och blir kallade för ”vita kränkta män”. Thentes inlägg i den aktuella nathatsdebatten har mötts av en hel del kritik. Bland andra skriver journalisten och författaren Åsa Linderborg i ett svar² till Thente att det är en grov förenkling att likställa näthatare med personer från arbetarklassen. Linderborgs egen inkorg menar hon, är ett exempel på den mångfald av personer som står bakom hoten. Där finns mellanchefer, vanliga arbetare, egenföretagare, jazzmusiker och pensionärer representerade, varav de flesta skriver bra svenska. Linderborg refererar även till en kartläggning gjord av Researchgruppen³ som visar att näthatare består av alla typer av personer, det enda gemensamma draget är att majoriteten är män.

Författaren och journalisten Maria Svelands bok *Hatet* (2013) är ett annat aktuellt exempel som visar att de flesta som ger uttryck för motstånd på nätet är män. Boken tar avstamp i Svelands personliga erfarenheter som offentlig person och feministisk debattör i en beskrivning av hur debattklimatet i Sverige har utvecklats till att i högre grad legitimisera motstånd mot feminismen. Ett kapitel, *Vita kränkta män*, handlar om när Sveland går till en informell sammankomst för genus - och jämställdhetsintresserade män som är kritiskt inställda till feminism. Träffen var arrangerad av Pär Ström som är en uttalad antifeministisk bloggare. Sveland gick till sammankomsten för att ta reda på varför dessa personer hatade feminister. Hon fick i stort sett samma svar av samtliga: de kände sig utsatta av den kollektiva skuldbeläggningen av att vara just män (Sveland 2013:119–120). Enligt Sveland är detta en tidstypisk företeelse. 1970-talets mansrörelser till exempel, menar hon hade

¹ <http://www.dn.se/kultur-noje/kulturbedatt/nathatarna-ger-uttryck-for-de-bortsorterades-rost/>

² <http://www.aftonbladet.se/kultur/article18759376.ab>

³ <http://www.fria.nu/artikel/112871>

helt andra uppgifter än att försvara mäns rättigheter på det sätt som sker idag. En anledning till skillnaden menar hon kan vara att kritiken mot sociala orättvisor var mer utbredd på 70-talet jämfört med hur dagens samhällsklimat ser ut: ”Kanske är antifeministernas högljuddhet idag ett tecken på den uteblivna maktanalysen som präglar vårt nyliberala samhällsklimat, där rättvisa blivit ett individuellt projekt, upp till var och en att fixa själv” (Ibid. 2013: 136).

Att motstånd mot feminismen skulle vara något tidstypiskt är inte alla överens om. Susan Faludi har skrivit boken *Backlash* (1993) i vilken hon redogör för hur feminismen alltid har varit motarbetad. Faludi jämför feminism med en korkskruv på så vis att utvecklingen sakta går i cirklar snarare än framåt. Den största anledningen till detta är att manlighetens överlevnad traditionellt sett är beroende av kvinnors underlägsenhet. Enligt Faludi vilar den manliga identiteten till stor del på bilden av mannen som familjeförsörjare. Att den rådande bilden av mannen är starkt knuten till ekonomi kan enligt Faludi även förklara vilka män som blir feminismens motståndare – de som är drabbade av övergången till en ekonomi baserad på serviceyrken och inte kan uppnå samma välstånd som män tidigare har gjort (Faludi 1993: 91).

Backlash är skriven i 1990-talets USA och alltså från en annan tid och plats än Sverige år 2014. Samtidigt finns det en poäng att jämföra Sverige med USA utifrån en västerländsk kontext och det Faludi beskriver är (som titeln avslöjar) en *backlash* – alltså ett fenomen som når framsteg och sedan på grund av motstånd ger ett bakslag. Svelands bok *Hatet* och den aktuella debatten om hotet mot feminister är två exempel på att feminismen möter motstånd även i Sverige år 2014. Om motståndet beror på som Faludi skriver, att den manliga identiteten är beroende av en traditionell bild av kvinnan, hur kommer det sig då att vissa män ändå blir feministiskt intresserade och engagerade?

Sociologen Catrin Wasshede har i sin avhandling *Passionerad politik* (2010) belyst hur erfarenheter kan spela en viktig roll för att införskaffa kunskap och bygga upp ett intresse om sociala sammanhang. Genom intervjuer med vänsterpolitiskt aktiva personer visar Wasshede att exempelvis normavvikande sexuell läggning kan ge förståelse om patriarkala strukturer (Wasshede 2010:100). Precis som Sveland menar Wasshede att nyckeln till feministiskt intresse ligger i förmågan att kunna skilja på struktur och individ.

Å ena sidan finns det alltså en idé om att brist på en typ av kunskap (läs: utbildning eller bildning) kan skapa motstånd mot ett ämne, å andra sidan en idé om att vissa erfarenheter kan bidra till förståelse och intresse i en fråga. Syften med den här uppsatsen är att undersöka hur mäns inställningar och attityder till jämställdhet och feminism ser ut och möjliga orsaker till varför de ser ut som de gör. Uppsatsen bygger på en kvantitativ studie och är ett bidrag till en aktuell debatt om mäns inställning till jämställdhet och feminism i Sverige. Då debatten till stor del handlar om motståndare, är jag intresserad av vilka män som är välvilligt inställda till feminism och jämställdhet istället för att återigen fokusera på motståndet. Ur ett bredare perspektiv knyter ämnet även an till varför personer engagerar sig i frågor de inte har någon direkt erfarenhet av, vilket är ytterligare en anledning till valet att enbart fokusera på män. Utifrån en teoretisk ingång med fokus på hur erfarenheter kopplas till kunskap är uppsatsens övergripande frågeställning:

Hur ser mäns inställning till jämställdhet och feminism ut?

Syftet är att besvara frågan genom följande underfrågor:

- 1. Vilken betydelse har sexuell läggning för mäns inställning till jämställdhet och feminism?*
- 2. Vilken betydelse har utbildning och ekonomiska förutsättningar för mäns inställning till jämställdhet och feminism?*

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt ges en bakgrund till relationen mellan män och feminism genom en presentation av tidigare forskning inom området. Framförallt lyfter jag fram feministiska teorier och studier om relationen mellan män, kvinnor och patriarkala strukturer.

Kvinnor och män – individer eller grupper?

Som nämndes inledningsvis skriver Maria Sveland i *Hatet* att de män hon mött som är motståndare till feminismen känner sig orättvist skuldbelagda för att de är *män*, vilket enligt Sveland tyder på att de har missat en viktig poäng i fråga om sociala orättvisor:

Så fort någon tar upp en orättvisa mellan kvinnor och män så anser antifeministerna att de i egenskap av att vara män, blir kollektivt skuldbelagda för denna orättvisa. Det är en intressant reaktion som avslöjar en sorglig oförmåga att skilja mellan struktur och individ. (Sveland 2013:120)

Vikten av att särskilja mellan individ och struktur poängterar även maskulinitetsforskaren Jeff Hearn (2007), då det är grundläggande för att kunna se mönster och strukturer av makt och förtryck. En alltför stor betoning på de faktorer som skiljer män åt, hävdar Hearn tar bort fokus från det övergripande patriarkala förtryck som gruppen män utgör som helhet (Hearn 2007:126). Detta resonemang har dock kritiserats av samhällsvetaren Fidelma Ashe (2004; 2007) som menar att kvinnors skilda positioner och erfarenheter ses som komplexa i feministiska analyser medan män snarare studeras som en grupp. Det innebär att mäns skilda erfarenheter och olika feministiska ställningstaganden inte synliggörs. ”Relationen mellan *mäns erfarenheter* och möjliga feministiska positioner pekas ut som en fortsatt problematisk fråga” kommenterar sociologen Linn Egeberg Holmgren i sin avhandling *Ingenmansland* i vilken hon intervjuat ett antal uttalade feministiska män för att undersöka hur de uttrycker sitt engagemang.

Om vi i linje med Hearn resonerar studerar män som en enhetlig grupp, innebär det att män inte bör engagera sig i frågor som rör jämställdhet då de – som grupp – utgör det övergripande förtryck som målet med jämställdhet är att förebygga? Och betyder det i förlängningen att val av engagemang och intressen är helt avhängiga en persons position (som baseras på klass, kön, sexualitet, etnicitet osv.)? Frågan är problematisk, framförallt då en position inte alltid är ett val. Personer väljer sällan eller aldrig sin sexuella läggning men måste ändå förhålla sig till de normer som ingår i det rådande sociala system som är kopplat till sexualitet. Samtidigt är det inte på något sätt självklart att de sociala regler som är knutna till den egna positionen känns bekväma. Sociologen Shulamit Reinharz hävdar till exempel att en person som är heterosexuell inte nödvändigtvis identifierar sig med den heterosexuella kulturen (Wasshede 2006:204). En sådan ståndpunkt innebär att det är möjligt att inom ramen för en viss typ av kultur, välja en praktik som går emot etablerade idéer om hur denna kultur ska praktiseras. I så fall borde det också finnas utrymme att vara kritisk både till den egna position och till den diskurs som positionen är en del av. Det råder dock delade meningar om detta. Enligt den amerikanske forskaren Ruth Frankenberg medverkar alla som är involverade i ett socialt system till att upprätthålla de idéer och relationer som råder inom detta system. Hon tar upp vita kvinnor som arbetar mot rasism som ett exempel där hon hävdar att de, trots sina aktiva politiska ställningstaganden mot rasism, ändå är en del av rasismen (Ibid. 2006:204-205). Sociologen Catrin Wasshede har i sin avhandling *Passionerad politik* (2010) intervjuat heterosexuella politiska vänsteraktivister och enligt henne är dessa i likhet med vita människor privilegierade då deras position är normativ, normaliserad och med andra ord ”strukturellt osynlig” (Wasshede 2010:205). Wasshede menar dock till skillnad från Frankenberg att de hon intervjuat visar på möjligheter att hitta en balans mellan att vara fast i en privilegierad position och samtidigt ha ett kritiskt förhållningssätt till den.

Vilka möjligheter har i så fall män att utforska och kritiskt granska den normativa och strukturellt osynliga position som också de innehar? Den amerikanske sociologen Michael Messner beskriver i *Politics of Masculinities* (1997) sina personliga erfarenheter av att göra just detta. Messner läste på 1970-talet en kurs i social orättvisa och fick där veta att kvinnor i genomsnitt tjänar 59 dollar mindre än män, och även att kvinnor tjänar betydligt mindre än män inom samma yrken. Detta gick

stick i stäv med vad Messner hade lärt sig om USA: att alla hade samma möjligheter, oavsett kön, ras eller religion (Messner 1997:3). Messner valde att skriva om detta ämne i ett paper där han menade att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar. Sommaren därpå arbetade Messner som parkförvaltare tillsammans med ca 12 kvinnor och 3 män. När han och de andra männen under en lång period var de enda som fått möjlighet att arbeta extra timmar frågade en av kvinnorna varför aldrig kvinnorna fick frågan om de ville jobba mer. Messner gick i försvarsposition, vände sig till en av de manliga kollegorna och sa ”Vem tror hon att hon är, Gloria Steinem⁴? (Ibid. 1997:4). Enligt Messner var anledningen till att det han så fint hade formulerat teoretiskt inte applicerades praktiskt, var att han som vit, medelklass och heterosexuell man tog visa privilegier för givet: ”In this case, because I was a man, I was ”just naturally” afforded greater opportunities than my female coworkers” (Ibid 1997:4). Den här situationen blev ett uppvaknande för Messner då han i och med händelsen insåg hur enkelt det är för en person som har en privilegierad position att ignorera både de sociala strukturer som möjliggör dessa privilegier, och faktumet att privilegierna är på bekostnad av andra personer. Detta är i enlighet med vad sociologen Fidelma Ashe beskriver som ”manlig smärta”. I artikeln *Deconstructing the Experiential Bar: Male Experience and Feminist Resistance* (2004) skriver Ashe att män ofta känner en maktlöshet som beror på att de vana vid att dra fördelar av ett patriarkalt system. När kvinnor, som i exemplet Messner beskriver, ställer krav på jämställdhet känner således män en smärta av att vissa fördelar har blivit borttagna - som beror på orättvisor mellan kön som de traditionellt är vana att gagnas av. Till skillnad från antifeministiska analyser som indirekt eller direkt stödjer ett förtryck av kvinnor - erkänner och uppmanar denna tolkning till att förändra det patriarkala system som är anledningen bakom den maktlöshet män känner (Ibid. 2004:201). Detta kan ju ses provocerande, att fokus hamnar på mäns smärta över orättvisan *de* känner i ett patriarkalt samhälle där kvinnor förtrycks på bekostnad av mäns överordnade position. Men enligt Ashe är ändå känslan av maktlöshet en möjlig ingång till feministisk medvetenhet hos män då de på grund av erfarenheten får en förståelse av vilka strukturer som råder. Smärtan kan möjliggöra feministiskt engagemang genom att se till det personliga som politiskt: ”They look to their own lived experience to

⁴ Gloria Steinem är en politiskt aktiv feminist och journalist som var engagerad i kvinnorörelsen i USA under 60-talet.

understand gender oppression; they do not evade the politics of their own personal involvement” (Ibid. 2004:202).

En komplicerad relation

En oxymoron är ett begrepp eller ett ord som består av två element som till synes är oförenliga med varandra, begreppet säger alltså emot sig själv⁵ Vissa ord är uppenbara oxymoroner, såsom ”dumsnäll”, ”bitterljuv” eller ”jätteliten”. Ett annat möjligt exempel på en oxymoron är ”manlig feminist” då män är en del av det problem som feminismen har i uppgift att motarbeta (Hedenus 2005:61). Att vara man och feminist kan även innebära att manligheten blir ifrågasatt av omgivningen. Men framförallt kan ett manligt feministiskt positionerande ifrågasättas av kvinnliga feminister med anledningen att män inte har den erfarenhet som krävs för att förstå det förtryck som kvinnor upplever (Hedenus 2005:61).

Fidelma Ashe är inne på samma spår när hon i antologin *The new politics of masculinity* (2007) beskriver hur det finns en del skeptiska frågetecken runt män som engagerar sig i feministiska frågor på grund av deras brist på erfarenhet av förtryck. Vissa kvinnliga feminister anser att detta resonemang i förlängningen även innebär att de som inte har en specifik erfarenhet inte heller ska engagera sig i ämnen som handlar om just den erfarenheten: ”those who do not experience domestic violence, or incest, or rape, or unwanted pregnancy, or even unequal pay have no experiential basis from which to evaluate, and no right to speak about such issues” (Ashe 2007:55). Ashe tar även upp vad hon kallar för ”metooism” vilket belyser det fokus på maskulinitetsstudier som utvecklats från feminismen där män undersöker hur olika maskulinitetsideal påverkar dem. Kritiken mot metooism ligger i att maskulinitetsstudier tar fokus från arbetet att förändra könsroller på bred nivå, då dessa studier inte gör någon väsentlig skillnad i arbetet mot patriarkala maktstrukturer (Ibid. 2007:54).

Sociologen Linn Egeberg Holmgren beskriver hur mäns relation till feminism är problematisk på grund av *patriarkal avkastning* (Egeberg Holmgren 2011:29). Begreppet är från början myntat av sociologen Raewyn Connell (2008) och innebär att alla män mer eller mindre drar fördelar av kvinnors underordning. Detta upplevs

⁵ <http://sv.wikipedia.org/wiki/Oxymoron>

dock inte nödvändigtvis på individuell nivå. Tvärtom kan män som har föreställningar om att de har rätt till sina könade förmåner känna maktlöshet när dessa ifrågasätts. I förlängningen kan denna maktlöshet leda till ett motstånd mot feminism eftersom det blir feminismens ”fel” att fördelarna ifrågasätts eller berövats männen. Egeberg Holmgren menar, i likhet med Sveland och Wasshede, att förmågan att skilja på den makt som tillhör män på en strukturell nivå och den maktlöshet som kan infinna sig på en personlig nivå är vad som möjliggör ett manligt feministiskt engagemang (Egeberg Holmgren 2011:40).

Vem har förmågan?

Ur ett intersektionellt perspektiv där positioner och erfarenheter problematiseras genom att tydliggöra hur de är sammankopplade i flera olika maktordningar, kan en möjlig teori vara att insikten om social orättvisa kommer från personliga erfarenheter av dessa (Egeberg Holmgren 2011:33). Till exempel kan den underordning som icke-vita män erfar genom diskriminering fungera som en slags väg in i feministiskt engagemang (Ibid. 2011: 39). Sociologen Catrin Wasshede (2010) har liknande tankegångar som visar sig genom intervjuer med unga politiska aktivister om deras syn på köns – och sexualitetsnormer. Många personer i Wasshedes material strävar efter ett könsöst samhälle men beskriver samtidigt att de anser att feministisk kamp handlar om kvinnors rättigheter (Wasshede 2010:98). En av de intervjuade beskriver själv dilemmat med detta i och med att hen menar att könskategorierna behövs på ett politiskt plan för att analysera könsmakt. Samtidigt vill hen personligen komma bort från precis de kategorierna. En del bögar i Wasshedes material problematiserar även sitt förhållande till att vara män: ”Han menar att man kan förledas att tro att bara för att man identifierar sig i opposition till det kön man blivit tillskriven, så har man gjort en politisk insats, men i själva verket är det att undfly problematiken” (Ibid. 2010:99). Med andra ord menar personen i fråga att han snarare *måste* identifiera sig som man för att ta ansvar över den överordnade position han befinner sig i (som man) – trots att han på ett personligt plan skulle vilja undvika att göra det. Denna person identifierar sig alltså som en överordnad man *genom* en insikt som är baserad på egna erfarenheter av att vara i en underordnad position som homo – eller bisexuell (Ibid. 2010:100).

Sammanfattningsvis har detta avsnitt presenterat studier och teorier som på olika sätt problematiserar förhållandet mellan män och jämställdhet. Vissa forskare menar att män bör studeras som enhetlig grupp inom feministisk vetenskap med anledning av vikten att belysa mäns roll som enhetlig grupp i ett patriarkalt system. Enligt andra teoretiker bör mäns skilda erfarenheter belysas i syfte att skapa större utrymme för män att inta feministiska positioner. Exempel på hur det kan ske har presenterats genom Wasshede's (2010) studie om hur ett avvikande från sociala normer kan skapa feministiskt engagemang hos män.

3. Teoretiska perspektiv

I det här kapitlet diskuteras de teoretiska perspektiv som används för att rama in frågeställningarna i uppsatsen. En presentation av relationen mellan begreppen erfarenhet och kunskap följs av en diskussion om hur och varför relationen är väsentlig i fråga om mäns inställningar till jämställdhet och feminism. Som exempel på olika ställningstaganden sker en kort beskrivning av feministiska och antifeministiska mansrörelser. Inledningsvis presenteras de nyckelbegrepp som uppsatsen har i uppgift att undersöka.

Vad är skillnaden på jämställdhet och feminism?

Bristande jämställdhet (såsom lägre inkomst för kvinnor, högre grad av tillfällig anställning, utestängning från arenor för makt och auktoritet) definierar det bakomliggande intresset (att bilda en bas för grupporganisering mot sociala orättvisor min anm.). Feminism är den mobilisering som ger uttryck åt kvinnors intresse av förändring och som vill omsätta den i ett praktiskt program (Connell 2008:255).

Sociologen Raewyn Connells (2008) definition av jämställdhet kan förstås som en slags bristvara, där bristen är social rättvisa mellan könen. Alla sociala orättvisor, vare sig det handlar om klass, rasism, kön, sexualitet, funktionshinder osv., skapar behov av mobilisering bland de som vill förändra den rådande situationen (Ibid. 2008:255). Feminismen är den mobilisering eller sociala rörelse som har i uppgift att kämpa för att uppnå jämställdhet.

Ordet jämställdhet började användas i den offentliga debatten 1963 i och med debattören Eva Mobergs introduktion av ordet (Tollin 2011:52). Lite mer än 10 år senare fick begreppet politiskt genomslag. Sociologen Katarina Tollin skriver i sin avhandling *Sida vid Sida* (2011) att etablerandet av jämställdhet i politiken skapar – förutom ett nytt ord som beskriver vissa politiska frågor – möjligheter till nya tankebanor och krav. Samtidigt liknar Tollin jämställdhet vid demokrati: ”ett tecken som är överdeterminerat av betydelser och därmed saknar en bestämd referens”. Det

enda som alla är överens om är att jämställdhet skulle lösa problem som kallas orättvisor, diskriminering och kvinnoförtryck (Ibid. 2011:53).

Feminism som begrepp har även det problematiserats men här är frågan snarare vem som ”får” kalla sig feminist snarare än vad ordet betyder. För många män är det inte problemfritt att kalla sig feminist på grund av risken att ta över något de inte har erfarenhet av eller utnyttja sin maktposition i frågan (Egeberg Holmgren 2011:44–45). För feministiskt engagerade män finns alternativet *profeminist* som är vanligt förekommande i engelskspråkiga länder och som kan föredras då denna term syftar till att vara *till stöd för* snarare än *del av* (Ibid. 2011:45). Jag använder mig genomgående i denna uppsats av begreppet feminist då profeminist är relativt ovanligt i Sverige och då de två begreppen i många akademiska texter används synonymt.

Erfarenhet och epistemologiska fördelar

Följande avsnitt behandlar olika teoretikers syn på feministisk ståndpunktsteori. Valet av teoretisk utgångspunkt beror på att jag vill studera mäns förhållande till feminism genom ståndpunktfeminismens syn på erfarenheter som outhärliga för införskaffande av kunskap. Ståndpunktsfeminismens fokus på erfarenheter kan dessutom bidra till ökad förståelse kring ett bredare ämne som denna uppsats är inbäddad i - om möjligheterna att införskaffa kunskap i en fråga utan att ha en direkt och personlig erfarenhet av den.

Utvecklandet av feministiska teorier skedde i samband med att kvinnor började tala om sina gemensamma erfarenheter i förhållande till traditionella historier om hur världen är beskaffad som ofta utgick från ett manligt perspektiv (Smith 2005:8). Detta kom sedan att kallas för ståndpunktsfeminism, en teori som utvecklades på 1970-talet av bland andra sociologen Dorothy Smith (1992). En annan nyckelperson inom ståndpunktsteori, den feministiska filosofen Sandra Harding, har riktat kritik mot de ståndpunktsfeminister som menar att kvinnor på grund av sin underordnade position har en epistemologisk fördel. Att tänka så påminner om Hegels idé om relationen mellan herren och slaven där slaven har tillgång till mer och bättre kunskap än herren tack vare sin underordnade position (Harding 1988). Harding hävdar att denna syn på hur en viss typ av position och erfarenhet skapar en ”bättre” kunskap reproducerar

vad ståndpunktsteorin gör anspråk på att motsätta sig, nämligen idén om att det finns en objektiv sanning.

Sociologen Patricia Hill Collins (2004) är inne på en liknande linje då hon anser att kvinnor inte bör förstås som en homogen grupp inom ståndpunktsteorin eftersom de har olika positioner och förutsättningar. Samtidigt är det viktigt att inte ersätta gruppbaseade erfarenheter med enskilda individers erfarenheter då det innebär en falsk tanke om att grupper inte bildas av gemensamma erfarenheter utan av individuella viljor:

It is common location within hierarchical power relations that creates groups, not the results of collective decision making of the individuals within the groups. Race, gender, social class, ethnicity, age, and sexuality are not descriptive categories of identity applied to individuals. Instead, these elements of social structure emerge as fundamental devices that foster inequality resulting in groups (Collins 2004: 248).

Med andra ord är det viktigt att förstå att det är förtryck och kategoriseringar som står bakom skapande av grupper, inte människor som frivilligt väljer vilken grupp de ska tillhöra. Att analysera en grupp utifrån tanken att den består av personer som delar erfarenhet genom att de har samma position i en hierarkisk maktordning betyder inte att de individer som tillhör gruppen nödvändigtvis delar exakt samma erfarenheter eller tolkar sina erfarenheter likadant (Ibid. 2004: 249).

Kan män få tillgång till feministisk kunskap?

Oavsett de olika riktningarna inom ståndpunktsteorin är den gemensamma tanken att personers erfarenheter kan möjliggöra och synliggöra viktig kunskap inom vetenskapen. Hur är det utifrån denna tanke möjligt att förhålla sig till de som säger sig vara medvetna om och har en djup förståelse för en annan persons erfarenhet? Sandra Harding (1998) kopplar den frågan till Marx och Engels klassanalys:

Feminist standpoint epistemologies have offered men the same resources for producing knowledge that they offer to women. Just as Marx and Engels were not proletarians, and yet could "think from proletarian lives" to produce their powerful analyses of how the class system worked, so, too, men can begin their thought in

women's lives [...] to produce equally powerful analyses of how the gender system works (Harding 1998:184).

Harding beskriver två positioner utifrån vilka det är möjligt för män att utveckla feministiskt medvetande och därmed få tillgång till en ny form av kunskap. Dessa två positioner yttrar sig genom skillnader. Den ena skillnaden har att göra med maktrelationen mellan kön där patriarkatet ger män makt över kvinnor. För män innebär den här skillnaden alltså en möjlig ingång till ny feministisk kunskap - givet att mannen utgår från den patriarkala relationen när han ser på sin egen position som man. Den andra skillnaden utgår från maktrelationer baserade på kulturella och sociala tillhörigheter såsom klass, sexualitet, etnicitet. Dessa två skillnader är enbart analytiskt separerbara, i vardagslivet genomsyrar maktrelationer alla aspekter av sociala relationer på olika sätt (Harding 1998:184)⁶.

Vidare menar Harding att det krävs en kvinnas syn för att belysa hur till exempel lagar, utbildningssystem och kunskapsproduktion egentligen är utvecklade från ett manligt perspektiv, men att det är möjligt även för män som är motståndare till patriarkala strukturer att få kunskap om detta (Ibid. 1998:186). Ståndpunktsepistemologin möjliggör nämligen ett slags glapp mellan mäns subjektiva erfarenheter i deras kamp mot könsmässiga orättvisor och de dominerande normer och ideal som män har att förhålla sig till generellt. Till denna diskussion hör även vilka möjligheter män som är feministiskt medvetna har att tillgå. Enligt Harding har bristen på en uttalad manlig feministisk subjektivitet skapat mycket snäva ramar för (heterosexuella⁷) män. Kort och gott står de inför valet att delta i den traditionellt manliga representationen av kvinnor eller för risken att utsättas för homofobiska anklagelser på grund av den "femininitet" som kopplas till att titulera sig som feminist (Ibid. 1998:191). Det snäva utrymme som finns till hands för feministiskt medvetna män måste utvidgas för att ståndpunktsepistemologin ska kunna ge möjligheter att utveckla fler positioner utifrån vilka män kan lära sig att tänka genom feministiska teorier och praktiker som är grundade i kvinnors liv (Ibid. 1998:186).

⁶ Detta resonemang bär jag ständigt med mig under skrivandets gång då det i ett studerande av sociala kategorier är nödvändigt att vara ödmjuk inför hur kategoriseringar alltid döljer den komplexa relationen de har till varandra intersektionellt.

⁷ Harding skiljer på heterosexuella och homosexuella män med argumentet att homosexuella män som social kategori är underordnade och därför "different kinds of men" (Harding 1998: 191). I linje med Connells maskulinitetsmönster (1995), är heterosexuella män således i en överordnad position inom hegemonin som i en analys av maskulinitet bör tas i beaktande och särskiljas från andra sexualiteter.

En progressiv manlig ståndpunkt

Filosofen Larry May (1998) diskuterar hur fler möjligheter till feministiskt medvetande för män ser ut genom att visa på hur begreppet erfarenhet kan förstås i förhållande till ståndpunkter och underordning/överordning. Till exempel frågar han sig om det är nödvändigt att vara del av en förtryckt grupp för att kunna uppnå det medvetande som krävs för att forma en ståndpunkt - där feministiska män är i hans direkta åtanke (May 1998: 343). May ställer sig tvekande till teorier om att personer i underordnad position har en mer sann bild av den sociala verkligheten med tanke på att de som har ett maktövertag på grund av sin plats högst upp i hierarkin har en ensidig världsbild. Även förtryckta personer har intressen som kan stå i vägen för att uppnå en mer "exakt" kunskap och förståelse om sociala sammanhang. På samma sätt som det ligger i förtryckarens intresse att behålla rådande maktförhållanden, har den förtryckta en agenda att upphäva det (Ibid. 1998:342). Däremot befinner sig både under - och överordnade i en maktrelation (kvinnor och män i detta fall) som kan bidra till att förändra denna relation med sina respektive erfarenheter som just medlemmar i två olika grupper. Då män generellt sett inte är diskriminerade på grund av sitt kön är det svårare för dem att inta en kritisk ståndpunkt som baseras på erfarenheter av att bli diskriminerad. Men det är ändå möjligt för män att inta denna kritiska ståndpunkt, antingen genom en rollomvändning eller genom att härleda till egna upplevda erfarenheter av liknande slag. Till exempel kan en man som är marginaliserad eller diskriminerad inom gruppen män ha erfarenheter av underordning, som i sin tur kan användas för att förstå förtryck i ett större sammanhang (Ibid. 1998:344).

Möjliga uttryck av manlig underordning

För att kort sammanfatta Harding och Mays diskussioner ovan: Manlig underordning kan underlätta för en person att inta en progressiv manlig (feministisk) ståndpunkt i frågor om förtryck och maktrelationer; det behövs fler möjligheter och större utrymme för män att bli feministiskt medvetna, än att antingen delta i och upprätthålla den traditionella bilden av könsroller eller bli kategoriserade som "feminina" eller känna ett homofobiskt hot.

Jag vill koppla dessa två punkter till mansforskaren Michel Messners (1997) beskrivning av hur klassperspektivet spelar in i relationer män emellan. Messner använder sig av en socialistisk feministisk utgångspunkt för att förklara det maktförhållande som råder mellan män baserat på deras sociala klass. Socialistisk feminism utvecklades under 1970-talet i samband med radikalfeminismen, men skiljer sig från den radikala grenen i och med att klassperspektivet har en viktig betydelse i analysen av könsmaktsordningen (Ibid. 1997:55 ff.). Socialistiska feminister var bland de första inom den feministiska forskningen som intresserade sig för studerandet av ojämlikhet *mellan* män istället för att se män som en enhetlig grupp. Uppgiften är att belysa skillnaden mellan hur patriarkatet förfördelar *män som grupp* och hur samhällsklasser skapar ojämlikhet där vissa män gagnas på bekostnad av andra, både män och kvinnor. Messner ger exempel på det sistnämnda genom begreppen "working-class masculinity" och "middle-class masculinity" (Ibid. 1997:56). Män i arbetarklass – till skillnad från medelklassmän – befinner sig ofta i en slags manlighetens paradox. Å ena sidan ger inkomsten dessa män materiell bas för en maktposition inom familjen. Å andra sidan är de alienerade från sina arbetsuppgifter då produktionen är ett objekt i förhållande till arbetaren själv. Dessutom innebär förhållandet till auktoriteter (chefer t ex) på arbetsplatsen en förnedrande roll för arbetaren som ständigt påminner honom om sin status i den maskulina maktordningen. Detta kan skapa en jargong inom gruppen arbetarmän som går ut på att använda homofobi och misogyni för att hävda sin maskulinitet och visa att de är "riktiga män" (Ibid. 1997:57).

Detta är – i motsats till Mays resonemang om att underordning ger möjlighet till feministisk insikt – ett exempel på hur en förtryckt position kan resultera i ett hävdande av sin överordning (manlighet) på bekostnad av andra, och ofta mer, förtryckta grupper.

Underordning kopplat till sexualitet

Ett annat vanligt förekommande exempel i den här diskussionen, och som även tagits upp i tidigare avsnitt, är hur manlig underordning i form av homosexualitet uttrycks. Under 1970-talet höjde rörelser för homosexuellas frigörelse sina röster och det var inte ovanligt med koalitioner mellan dessa grupper och feministiska aktivistgrupper

(Messner 1997:80). Detta skapade ett unikt utrymme för homosexuella män att bli feministiskt engagerade. Dessutom fanns det en tanke om att en subkultur som stred för homosexuella rättigheter hade möjlighet att underminera ett av de viktigaste elementen i hegemonisk maskulinitet: heterosexualitet. Messner beskriver dock att detta inte skedde. Tvärtom blev det snarare extra viktigt för homosexuella män att visa upp en traditionell manlighet:

...despite the potential of gay liberation to strip off the masks of masculinity, it appears that the dominant tendency in gay culture eventually became an attempt to claim, eroticize, and display the dominant symbols of hegemonic masculinity (Messner 1997:83).

Den här iakttagelsen beskriver USA på 1970-talet och säger inte nödvändigtvis något om homosexuella mäns relation till maskulinitet i Sverige idag. Det gör däremot sociologen Catrin Wasshede (2010) vars avhandling utgår från intervjuer med unga politiska aktivisters syn på könsroller och sexualitet (se tidigare diskussion i ”Inledning och syfte” s.5 och ”Tidigare forskning” s.8). Enligt de homosexuella män som Wasshede intervjuat är problemet inte hur de ska förhålla sig till maskulinitet och traditionell manlighet. Snarare funderar de på hur de kan problematisera könstillhörighet ”utan att överge den feministiska linjen” där kvinnor och män som två kön måste erkännas för att belysa könsmaktsordningen (Ibid. 2010:99). Dessa män visar alltså på en medvetenhet om de strukturer som ligger till grund för mäns generella överordning och de anser även att strukturerna inte kan förändras utan en uppdelning mellan män och kvinnor. Samtidigt har de på ett personligt plan behov av en upplösning av de traditionella könskategorierna (Ibid. 2010:99 ff.). Wasshede tolkar männens förmåga att skilja på struktur och individ som en konsekvens av deras personliga erfarenheter av att tillhöra en underordnad grupp av män på grund av sin sexuella läggning (Ibid. 2010:100). En annan möjlig tolkning är att majoriteten av de intervjuade är högskoleutbildade vilket i så fall skulle gå i linje med den allmänna idén om att utbildning skapar förståelse om sociala strukturer (se ”Inledning och syfte” för utvecklad diskussion). Wasshede skriver dessutom att de flesta deltagarna i studien är uppväxta i ett akademikerhem respektive medelklasshem (Ibid. 2010:72), något som också kan ligga bakom faktumet att de har en feministisk medvetenhet.

Hegemoni och mytopoetiska mansrörelser

I följande kapitel behandlas frågan om mäns möjliga inställningar till jämställdhet och feminism och hur dessa kan kopplas till deras sociala bakgrund. Först presenteras grunderna i sociologen Raewyn Connells hegemoniska maskulinitetsteori.

Efterföljande ges en beskrivning av den mytopoetiska mansrörelsens framväxt som ett exempel på hur Connells maskulinitetsteori kan uttryckas i praktiken.

I och med att maskulinitetsteorins utveckling har multipla maskuliniteter urskilts. För att det inte ska ske en förenkling av olika typer av maskuliniteter bör de ses i relation till varandra och som ständigt möjliga förändringsprocesser. Även om kategoriserande är välkommet för att problematisera synen på maskulinitet kan det leda till förenklingar om andra faktorer utesluts, där bland annat klass och etnicitet är viktiga exempel (Connell 2008:114). Connell har med den tanken i bakhuvudet urskilt ”maskulinitetens huvudmönster” i den västerländska genusordningen. Hegemonisk maskulinitet innehåller de patriarkala element som råder för tillfället och kännetecknas av ett framgångsrikt hävdande av (och allmänt accepterad) auktoritet. Hegemonisk dominans bygger på en relation av överordning och underordning mellan olika grupper av män. Den vanligast förekommande relationen i västerländska kontexter handlar om heterosexuella mäns överordning gentemot homosexuella män. Det bör dock nämnas att hegemonisk maskulinitet inte är en position som vissa män befinner sig och andra inte, snarare är det en form idealtyp som är möjlig att dra fördel av och som eftersträvas (Ibid. 2008:116–117). De män som drar fördel av den hegemoniska maskuliniteten är *delaktiga* i en hegemonisk maktordning. Exempel på sådana män är de som respekterar kvinnor i sin nära omgivning och anser därför att de automatiskt är jämställda (Ibid. 2008:118).

Ett annat element i Connells maskulinitetsteori är *marginalisering* där yttre relationer som klass och etnicitet tas i beaktande i dynamiken mellan maskuliniteter. Marginalisering står i förhållande till auktorisering och relationen kan uppstå mellan och inom olika typer av maskuliniteter. Connell tar som exempel upp hur informationsteknologin har omdefinierat arbetets mening för arbetarklassmän. Förändringen har inneburit att yrkesskicklighet har bytts ut mot enbart arbetskraft vilket leder till att arbetaren lättare kan ersättas mot någon annan. Definitionen av

arbetaryrken har av detta kommit att betyda arbetskraft och står i relation till medelklassyrken som snarare symboliserar skicklighet (Ibid. 2008:96).

Ett annat exempel på hur Connells maskulinitetsteori kan förstås är den mytopoetiska mansrörelsen som växte fram på 80-talet. Rörelsen bestod främst av män som ville visa sitt motstånd mot hur moderniseringen av samhället och feminismens framgångar "feminiserade" män (Messner 1997:17). Syftet med den mytopoetiska rörelsen var att frambringa den inre djupa maskuliniteten i män, en essentiell och instinktiv manlighet som mer eller mindre var tvungen att räddas från feminiseringen. På 1990-talet hade rörelsen värvat flera tusen medlemmar varav de flesta var välutbildade heterosexuella män i medelåldern med höga positioner i arbetslivet. Jag diskuterade i tidigare kapitel hur en Ashe (2004) ser på överordnade mäns relation till sin position som smärtsam (se s. 9 i "Tidigare forskning"). Smärtan menar hon möjliggör en feministisk medvetenhet där män snarare än att undfly, använder den för att förstå sin egen situation som överordnad. Den mytopoetiska mansrörelsen kan ses som ett exempel på det motsatta i och med att ideologin lägger grund för ett undvikande av smärtan genom övertygelsen om att den hegemoniska manligheten är essentiell, och inte strukturellt överordnad vilket skulle innebära att den är möjlig att förändra. Den patriarkala avkastningen blir därmed rättfärdigad och all feministisk kritik som riktas mot män kan bortses ifrån. Den mytopoetiska synen på hegemonisk manlighet som essentiell kan även förklara varför rörelsen tilldrar sig just privilegierade män. Genom att naturliggöra överordnad manlighet istället för att se det som en social konstruktion är det möjligt att undvika konfrontationer och kritik mot hur vissa mäns privilegier existerar på bekostnad av andra män och kvinnor (Messner 1997:23).

Sammanfattning

Föregående kapitel har presenterat den teoretiska ingången genom vilken jag studerat möjliga sätt för män att uppnå feministisk medvetenhet. Genom att förstå sin egen position som del av ett större socialt sammanhang kan kunskap om förtryck och maktrelationer utvecklas. I linje med en ståndpunktsfeministisk teori om hur erfarenheter är kopplade till kunskap har jag visat på hur sexualitet och socio-ekonomiska element såsom tjänsteform, inkomst och utbildning är väsentliga erfarenheter att studera i relation till en persons förutsättningar att förstå patriarkala

strukturer. Här spelar Connells maskulinitetsteori en viktig roll då rådande hegemoni har betydelse för maktrelationer mellan män - och mellan män och kvinnor. Slutligen har jag presenterat feministiska och antifeministiska mansrörelser i syfte att ge exempel på hur personers erfarenheter är kopplade till deras inställning i fråga om maskulinitetsideal, feminism och jämställdhet.

De tre följande kapitlen innehåller presentation och diskussion om det praktiska arbetet som gjorts för att undersöka den övergripande frågeställningen som uppsatsen bygger på. I kapitlet "Metodologisk ansats" presenteras val av metod för att besvara frågeställningen och hur jag har gått tillväga för att utföra en kvantitativ studie. Efter det följer kapitlet "Analys", där de tankegångar som ligger till grund för analysen diskuteras i samband med hypoteserna som den statistiska analysen bygger på. Slutligen sker en presentation av statistiska resultat och hur de kan kopplas till den övergripande frågeställningen, detta i kapitlet "Resultat".

4. Metodologisk ansats

I det här avsnittet presenteras val av metod i förhållande till syftet, teori och tidigare bakgrund. Vidare diskuteras processen för insamling av data och även metodologiska och etiska överväganden angående metodval. Slutligen ges en beskrivning av hur enkätundersökningen är uppbyggd och hur resultaten från den förberetts inför en kommande analys.

Metodval och tillvägagångssätt

Som ett komplement till de studier som presenterats ovan och som ett bidrag till det större forskningsfältet om män och feminism ska jag göra en kvantitativ studie för att undersöka om det är möjligt att urskilja faktorer som påverkar mäns inställningar i frågan. Till skillnad från en kvalitativ studie är syftet med kvantitativa undersökningar att uppskatta frekvenser genom mängd. Denna metod passar syftet med den här uppsatsen då *skillnader* mellan män angående inställning till feminism står i fokus. Det går förstås att tala om skillnader även i kvalitativa studier men då handlar det snarare om kvalitativa tolkningar som görs om skillnader som framkommit mellan enskilda personers uttalanden i exempelvis intervjuer (Trost 2012:21). Genom en kvantitativ undersökning är det möjligt att uttala sig om statistiska skillnader mellan grupper i och med att mängden data är betydligt större. Jag fick genom en praktik på ett undersökningsföretag⁸ möjlighet att utforma en enkätundersökning och samla in data från den. Företaget som heter Userneeds använder sig av insamlade svar från personer som kontinuerligt blir inbjudna att besvara enkäter på webben via e-postadresser. De personer som deltar i den undersökning jag utformat har tidigare tackat ja till att vara medlemmar i en självrekryterad webbpanel. Detta skiljer sig från paneler där e-postadresser valts ut från personer genom ett slumpmässigt registerurval (Ibid. 2012:139). Med självrekryterad webbpanel menas att personer via nätet blir

⁸ Företaget heter Userneeds, startades 2002 och är beläget i Köpenhamn. Företaget är specialiserat på metodisk feedback på enkätundersökningar beställda av andra företag. I deras tjänster ingår även insamling av data genom en medlemspanel knuten till Userneeds och avrapportering efter avslutad datainsamling.

inbjudna av företaget Userneeds att delta i en undersökning om hemsidan de har gått in på. Efter undersökningen får personen möjlighet att fylla i sin email-adress för att kontinuerligt kunna delta i olika undersökningar. Den här metoden innebär att panelen i slutändan består av 1. Personer som använder internet 2. Personer som går in på de hemsidor där inbjudningar till panelen sker, och 3. Personer som vill delta i undersökningar. Detta innebär bland annat att personer utan internet utesluts från urvalspopulationen. Även personer som inte hamnar på de hemsidor där inbjudningar sker utesluts, och till sist utesluts även de som inte vill delta i undersökningar överlag. Hur detta urval påverkar undersökningens representativitet är viktigt att ha i tanken när resultaten från undersökningen tolkas. Den stora fördelen med webbaserade enkätundersökningar är å andra sidan att de ger möjligheter att nå personer som kan vara svårtillgängliga geografiskt, såsom funktionshindrade, personer i fängelser eller de som helt enkelt inte rör sig i sociala miljöer (Denscombe 2007:31).

Urval och begränsningar

Den optimala enkätundersökningen är genomförd på ett sätt som gör det möjligt att uttala sig om en hel population på ett rättmätigt sätt (Trost 2012:29). För att kunna göra detta krävs ett representativt urval vilket betyder att de som deltar i undersökningen är en miniatyr av en hel population. Obundet slumpmässigt urval (OSU) är den mest önskvärda urvalsprocessen för att uppnå detta resultat där en vanlig metod är att genom en dator slumpmässigt göra ett urval från ett befolkningsregister (Ibid. 2012:35).

Den aktuella undersökningen är däremot baserad på ett kvoturval då jag på grund av tidsmässiga och ekonomiska begränsningar inte har haft större möjligheter till insamling av data än genom marknadsundersökningsföretagets webbpanel. Jag har därför använt mig av samma metod som företaget använder, en så kallad icke-slumpmässig urvalsmetod (Ibid. 2012:30). Målet med kvoturval är att urvalet ska fördelas representativt för befolkningen i stort utifrån vissa kvoter. (Eliasson 2006:50) I den aktuella undersökningen har jag i förväg definierat hur dessa kvoter ser ut baserat på tidigare statistik om populationen på SCB och sedan har kvoterna fyllts på samma sätt i insamlandet av svar. Om åldergruppen 18-24 år exempelvis består av 40 % män och 60 % kvinnor fylls kvoterna under insamlandet av svar enligt den fördelningen. På så sätt kan stickprovet som används i undersökningen sägas

representera Sveriges befolkning enligt de kvoter som urvalsgruppen baseras på. Kvoterna utgörs vanligtvis av demografiska bakgrundsfakta såsom kön, ålder och geografiskt område och det är enligt dessa kvoter som undersökningen i den här studien är genomförd (Bryman 2011:197 ff.). Åldersspannet i urvalsgruppen är mellan 18 och 65 år, ett beslut som är baserat på att personer under 18 år inte får besvara enkäter utan föräldrars tillstånd vilket innebär ett etiskt problem om dessa är med i studien. Den övre gränsen på 65 år beror på risken för ett stort bortfall på grund av att personer i pensionsåldern i mindre utsträckning använder sig av datorer och e-post (Trost 2012:25–26).

Etiska överväganden

De etiska aspekter som har tagits i beaktande i samband med den här studien har främst handlat om urvalsstrategi. Enligt sociologen Jan Trost (2012) har dessa etiska problem ofta att göra med ekonomiska förutsättningar gällande studien och att det därför finns en risk att ekonomin får väga tyngre när beslut tas än att studien blir seriös gjord (Ibid. 2012:47). Min studie är till stor del beroende av beslut som tas av det företag som den är gjord genom och därför har givetvis ekonomiska incitament till viss del fått avgöra moment i processen. På grund av kostnaderna det innebär att få fram ett representativt urval har jag till exempel valt att använda kvoturval istället för obundet slumpmässigt urval. Det finns begränsningar i den här typen av urvalsprocess som gör att urvalet inte med säkerhet kan representera populationen i miniatyr.

Sociologen Howard Becker tar upp exempel på hur det kan gå fel i *Tricks of the Trade* (1998:68 ff.). Två amerikanska forskare hade i uppdrag att studera annonserade bröllop i tidningen New York Times med hypotesen att de annonser som blev utvalda att vara med i tidningen baserades på personers sociala status i New York. Metoden som de två forskarna använde var att slumpmässigt välja ut annonser från månaden juni under ett antal år för att sedan kunna uttala sig om New York-bor generellt.

Problemet var att en judisk högtid inträffar varje år under tre veckor i juni månad vilket innebar att inga personer av judisk härkomst skickade in bröllopsannonser under den tiden. På så vis uteslöts alla dessa personer från urvalsgruppen – av misstag. Jag nämner denna historia för att den till viss del kan jämföras med min egen studie. I mitt fall handlar det om att jag använder mig av ett urval som enbart är baserat på medlemmar i en panel knuten till ett undersökningsföretag, vilket kan

innebära att vissa grupper av människor utesluts från datainsamlingen på samma sätt som personer med judisk härkomst uteslöts i undersökningen från exemplet ovan. I den meningen kan mitt urval alltså inte ses som ett stickprov från Sveriges befolkning i stort.

Även anledningen bakom valet av åldersspann är en fråga om kostnad. På grund av att risken för ett högt bortfall av personer över 65 år kan insamlingsprocessen fördröjas av att kvoten för denna åldersgrupp tar lång tid att fyllas. Ett annat etiskt övervägande i samband med enkätundersökningar handlar om antal påminnelser. I fallet med denna studie skickades påminnelser ut tills kvoterna var fyllda. Det betyder att personer i de kvotgrupper som saknade svar fick fler påminnelser än de i kvotgrupper som blev fyllda snabbt. Som mest skickades två påminnelser ut till de grupper vars kvoter inte ännu var fyllda innan datainsamlingen blev klar.

En sista etisk fråga som bör tas upp är angående belöning. I samband med att jag praktiserade på företaget utvecklades ett poängsystem som gick ut på att panelmedlemmarna får poäng för varje besvarad undersökning, som kan lösas in mot till exempel presentkort och resor. De som svarar kan i och med detta poängsystem möjligtvis göra det enbart för att få poäng och därmed uppstår en risk att kvaliteten i svaren brister (Trost 2012:120). Slutligen bör nämnas att de svarandena är helt anonyma, något de blev informerade om i samband med att de ingick medlemskap i panelen.

Datainsamlingen

Efter utformandet skickades enkäten ut elektroniskt till företagets panelmedlemmars e-postadresser. Totalt skickades enkäten till 5939 personer varav 1010 svarade. Målet var att få in ungefär 1000 och som nämnt i ovanstående stycke krävdes ett visst antal utskick för att kvoterna skulle bli fyllda. Efter två utskickade påminnelser till utvalda kvotgrupper blev den totala mängd av personer som fått inbjudan att delta på 5939 personer. Det är främst två orsaker till att urvalsstorleken är 1010 svar. Även om ett större urval alltid är bättre i kvantitativa undersökningar är det oavsett urvalsstorlek omöjligt att undvika vissa mätbara problem vilket innebär överväganden, både tidsmässiga och ekonomiska (Trost 2012:38). I mitt fall fick jag genom företaget

möjlighet att samla in 1010 svar såvida jag inte hade uppenbara behov av fler. Detta anser jag inte att jag har med tanke på uppsatsens storlek.

Datainsamlingen påbörjades den 6 mars 2014 och avslutades efter att alla kvoter var fyllda tre veckor senare.

Att konstruera en enkät – validitet och reliabilitet

Att utforma en kvantitativ undersökning i syfte att fånga en attityd angående ett socialt fenomen kräver ett särskilt förarbete och eftertanke. Till skillnad från kvalitativa intervjuer där forskare och intervjupersoner kan förtydliga uttalanden och reda ut eventuella missförstånd finns det inga sådana möjligheter i kvantitativa undersökningar. Därför bör frågorna som bygger upp en enkät vara mycket tydligt formulerade och lätta att förstå. Det är här vad som i forskningssammanhang kallas för validitet och reliabilitet kommer in i bilden. Validitet syftar till att undersökningen eller frågan verkligen mäter det som den har i uppgift att mäta. Reliabilitet innebär att undersökningssituationen ska vara likadan för alla som är inblandade i undersökningen (Eliasson 2006:14 ff.). Detta för att kunna säkerställa att undersökningen om den utförs på nytt kommer att ge likadant resultat. Att använda sig av krångliga ord eller negationer i frågorna är exempel på risk för låg reliabilitet då alla kanske inte uppfattar frågan på samma sätt (Trost 2012:61 ff.)⁹. En pilotstudie har skickats ut till ca 20 vänner och bekanta i olika åldrar i syfte att ta reda på om frågorna och svarsalternativen är förståeliga. För att säkra en hög reliabilitet måste undersökningssituationen vara standardiserad (Ibid. 2012:62). Frågorna i den utförda undersökningen är därför ställda exakt likadant och erbjuds på samma sätt till alla deltagare i studien - genom inbjudning att delta via e-post. Då jag som forskare är anonym i den här processen har heller inte mitt humör, utseende eller andra yttre faktorer kunnat påverka svaren. De som svarat har fått samma information: att enkäten handlar om samhällsfrågor och tar mellan 7-10 minuter att genomföra.

Validitetens nivå i det här avseendet är en mer komplicerad fråga. Min uppgift som forskare är att genom frågor fånga svar som kan ringa in och besvara den frågeställning jag har ställt. I mitt fall handlar det om attityder om feminism och jämställdhet. Men oavsett hur väl jag ramar in en viss fråga finns det alltid en diskrepans mellan att *svara* och att *göra*. Att i en enkät uttrycka sina åsikter och

⁹ För att minimera risken för låg reliabilitet har jag låtit erfarna analyskonsulter på företaget där undersökningen sattes upp ge metodisk feedback innan enkäten skickades ut.

attityder i en fråga kan aldrig säkerställa att dessa åsikter även uttrycks i praktiken. Människor kan till exempel göra det enkelt för sig genom att säga att de är feminister – även om de inte utövar feministiskt medvetna praktiker i sin vardag. Egeberg Holmgrens intervjumaterial visar på just detta då en del av männen som hon talat med explicit uttrycker att det är lättare för personer att säga att de är feminister än att *vara* det (Egeberg Holmgren 2011:100). En enkätundersökning kan således aldrig mäta praktiker, syftet är snarare att fånga människors attityder och inställningar. I konstruktionen av enkäten har jag därför, med bakgrund av teori och tidigare forskning, formulerat frågor som täcker den huvudsakliga frågeställningens syfte att fånga attityder om jämställdhet. Jag kommer i följande stycke ge en närmare beskrivning av hur arbetet med uppbyggnaden av enkäten gick till.

Enkätens uppbyggnad

Enkäten är uppdelad i 4 delar:

1. Bakgrundsfrågor bestående av kön, ålder, inkomst och utbildning.
2. Samhällsfrågor och politik.
3. Jämställdhet och feminism.
4. Bakgrundsfrågor bestående av civilstatus, sexuell läggning och uppväxtland/ort.

Först och främst har jag valt att dela upp bakgrund i två delar, dels på grund av känsligheten i några av frågorna och dels för att bakgrundsfrågor kan bli tröttsamma att svara på om de är för många i följd. Att få en privat fråga som till exempel sexuell läggning i början av enkäten kan påverka efterföljande svar och därför bör den placeras sist. (Eliasson 2006:41). Jag lade till civilstatus och fråga om huvudsaklig uppväxtort/land för att även dessa kan påverka hur personer ser på de frågor som följer. Valet att dela upp enkäten i politik/samhällsfrågor och jämställdhetsfrågor beror på att med tanke på syftet med undersökningen finns det en poäng att jämföra hur personer ställer frågan jämställdhet i relation till andra samhällsfrågor. Att vara feministiskt medveten innebär, menar jag, att vara medveten om betydelsen av jämställdhet som samhällsfråga då frågan om jämställdhet i grunden handlar om social orättvisa (Connell 2008; Tollin 2011). Efterföljande del innefattar frågor som handlar enbart om jämställdhet och feminism. Syftet med frågorna är att fånga personers attityder om dessa ämnen.

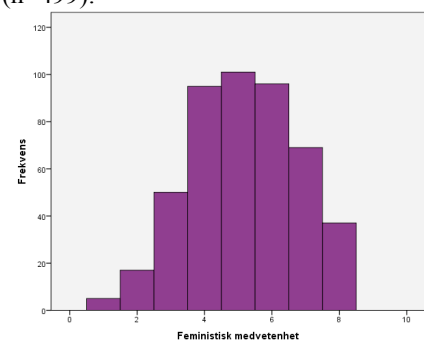
Ett användbart sätt att minimera risken för låg validitet är att välja ut ett antal frågor som tillsammans fångar det fenomen som är avsett för studien och skapa ett index av dem. Detta är vanligt inom samhällsvetenskapen då sociala fenomen är komplexa och därför svåra att mäta genom enbart en variabel (Djurfeldt 2003:473). Då det övergripande målet med min undersökning är att undersöka mäns relation till jämställdhet och feminism har jag konstruerat ett index för att fånga detta fenomen som jag kallar *feministisk medvetenhet*, och som består av 4 frågor. Varje fråga *kan* innebära att det finns en medvetenhet om jämställdhet som samhällsfråga. Att svara ja på frågan ”Är du intresserad av jämställdhetsfrågor?” exempelvis - kan - men behöver inte nödvändigtvis innebära en medvetenhet om ämnet (detta är ett bra exempel på svårigheten att fånga sociala fenomen). För att öka undersökningens validitet har jag därför kompletterat frågan med tre andra variabler som tillsammans täcker in *feministisk medvetenhet*:

1. Är du intresserad av jämställdhetsfrågor?
2. I vilken grad håller du med om följande påstående? “Män som grupp har mer makt i samhället än vad kvinnor har”
3. I vilken grad håller du med om följande påstående? “Jämställdhet är en oviktig samhällsfråga”
4. I vilken grad håller du med om följande påstående? “Jag kallar mig feminist”

Index

Det index som skapades för att rama in feministisk medvetenhet går från skala 0-10 där feministisk medvetenhet ökar för varje värde på skalan.

Diagram 1. Stapeldiagram som visar urvalspopulationens fördelning på *Feministisk medvetenhet* (n=499):

5. Analys

Detta avsnitt inleds med en beskrivning av de tankegångar som har lett fram till de två hypoteser som ligger till grund för kommande analys. Efter det sker en presentation av urvalspopulationens fördelning i var och en av de variabler som ingår i den statistiska analysen.

Förberedande tankar och hypoteser inför analys

Med bakgrund av tidigare forskning och olika teoretiska perspektiv på mäns förhållningssätt till feministiska frågor har en del erfarenheter urskilts som särskilt viktiga för hur dessa förhållningssätt möjligen kan skilja sig mellan män. Framförallt rör det sig om utbildning, ekonomi, arbete och sexualitet som väsentliga element i en analys av status i en hegemonisk maskulinitetsordning (Messner 1997; Faludi 1991; Connell 2008; Wasshede 2006; Egeberg Holmgren 2011). Vad som har framkommit är att en underordnad position per definition inte innebär förståelse för förtryck och därav intresse för feministiska frågor. Det har även framkommit en koppling mellan feministiskt motstånd och maktlöshet. I uppsatsens inledning nämnde jag en artikeln i vilken journalisten Jonas Thente hävdar att feminismens motståndare främst består av lågutbildade människor som inte känner att deras röster blir hörda. Vidare beskriver Messner (1997) hur tjänsteroller utan ledaransvar kan skapa behov att hävda och upprätthålla en överordning gentemot mer förtryckta grupper (kvinnor t ex) på grund av den maktlöshet som upplevs i relation till auktoriteter på arbetsplatsen. Wasshede (2006) studier om homo – och bisexuella mäns positiva inställning till feminism tyder däremot på att det inte är erfarenheter av underordning i sig som skapar motstånd mot feministisk medvetenhet. Hur män förhåller sig till den underordnade positionen beror alltså på vilken typ av position det är fråga om. Mot bakgrund av Connells maskulinitetsteori innebär homosexualitet en större avvikelse från den ideala bilden av hegemonisk maskulinitet än att vara lågutbildad eller att ha låg status på arbetet. Även Hardings (1998) resonemang om att feministiskt engagerade män ofta blir ”feminiserade” och utsatta för homofobiska hot kan förklara varför homosexuella

män trots sin låga status inom hegemonin inte tenderar att hävda en traditionell manlighet i samma utsträckning som heterosexuella män i underordnade positioner. Förståelsen av en komplexitet kring könskategorier, maskulinitet och femininitet utvecklas från erfarenheten av att tillhöra en annan sexualitet än den överordnade¹⁰. I linje med Connells maskulinitetsmönster menar jag att heterosexuella män – oavsett ekonomiska och yrkesmässiga förhållanden – till viss del är *delaktiga* i att upprätthålla en hegemonisk maskulinitet, känner därför tillhörighet och innehar status inom rådande maktordning. Den status som det innebär att vara heterosexuell (och därmed delaktig) blir dock utmanad när ekonomiska och utbildningsmässiga förutsättningar är låga, eftersom dessa förutsättningar går emot idealbilden av en traditionell manlighet. Utifrån denna teori om hur män förhåller sig till jämställdhet beroende på position i en maskulin hegemoni har två hypoteser formats:

1. Män som inte är heterosexuella är i högre grad feministiskt medvetna.
2. Män i en låg socio-ekonomisk¹¹ position har en lägre grad av feministisk medvetenhet.

Innan vi går vidare med analysens process vill jag poängtera att de begrepp som återkommer genomgående i uppsatsen och även ingår i hypoteserna ovan - *underordning* och *överordning* - inte är fasta kategorier utan begrepp som används för att analytiskt undersöka frågeställningen. Som även tidigare är nämnt skrivs uppsatsen med Hardings resonemang ständigt i bakhuvudet om att ett belysande av skillnader enbart är analytiskt separerbara och att maktrelationer i vardagslivet genomsyrar alla aspekter av sociala relationer på olika sätt (Harding 1998:184).

Analysens process

För att undersöka sambanden som hypoteserna grundar sig i kommer jag inledningsvis att utföra en bivariat analys för att testa sambandet mellan varje enskild oberoende variabel och den beroende variabeln. Efter detta utförs en multipel

¹⁰ Läs utvecklad diskussion om detta i "Tidigare forskning" s. 11

¹¹ I kategorin socio-ekonomisk bakgrund ingår variablerna inkomst, utbildningsnivå och anställningsform.

regressionsanalys i syfte att dels undersöka de oberoende variablernas gemensamma förklaringskraft på den beroende variabeln, och dels hur de påverkar av varandras unika betydelse i relation till den beroende variabeln. I den här undersökningen är den beroende variabeln det skapade indexet *Feministisk medvetenhet* som ska studeras i relation till ett antal - med bakgrund av teorin - utvalda oberoende variabler: *utbildning, inkomst, anställningsform, sexuell läggning och ålder*. I följande avsnitt presenteras urvalspopulationens fördelning i varje variabel och hur variablerna har förberetts inför analysen.

Vilka är med i undersökningen?

Kön

1010 personer svarade på undersökningen. Av dessa är 499 män och då syftet med studien är att studera män är det dessa 49,4 % av den totala andelen respondenter som utgör grunden för analysen.

Tabell 1. Den totala urvalspopulationens fördelning på kön

Män	Kvinnor	Total
499	511	1010
49,4 %	50,6 %	100 %

Utbildning

I enkäten består frågan om utbildning av följande svarsalternativ:

1. Har inte fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola)
2. Grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola)
3. Gymnasium, folkhögskola (eller motsvarande)
4. Eftergymnasial utbildning, ej högskola/universitet
5. Studier vid högskola/universitet (ej examen)
6. Kandidatexamen från högskola/universitet
7. Magister/masterexamen från högskola/universitet
8. Studier eller examen vid forskarutbildning

Dessa svarsalternativ har inför analysen slagits ihop till tre kategorier i variabeln utbildning:

Lågutbildad = Har inte fullgjort grundskola, grundskola, gymnasium

Medelutbildad = Eftergymnasial utbildning, studier vid högskola, kandidatexamen

Högutbildad = Magister/masterexamen, forskarutbildning

Som tabell 2 visar är fördelningen mellan lågutbildade och medelutbildade är någorlunda jämn (46 % / 43 %) medan andelen högutbildade personer är 11 %.

Tabell 2. Urvalspopulationens fördelning på utbildning (enbart män¹²)

Vilken är din senast avslutade utbildning?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Lågutbildad	230	46,1	46,1	46,1
	Medelutbildad	214	42,9	42,9	89,0
	Högutbildad	55	11,0	11,0	100,0
	Total	499	100,0	100,0	

Inkomst

Frågan om inkomst är i enkäten öppen vilket innebär att respondenten själv fyller i sin ungefärliga månadsinkomst (se exakt formulering i tabell 3 nedan). I öppna frågor finns alltid en risk att det förekommer extremvärden då respondenten inte behöver förhålla sig till färdiga svar. Svaren i den aktuella undersökningen är mellan 0 och 70 000 kr och bedömningen är utifrån detta att inga extremvärden har förekommit i den bemärkelsen att det är rimligt att tjäna allt mellan 0 till 70 000 kronor i månaden.

Svaren har slagits ihop till 4 kategorier:

¹² Framöver kommer populationen enbart bestå av fördelningen mellan män (n = 499). Anledningen till att kvinnor är med i undersökningen från början är för att det vid tidpunkten för insamlandet av data ännu inte var bestämt huruvida syftet med studien kunde gynnas av en jämförelse mellan kön eller inte.

Tabell 3. Urvalspopulationens fördelning på månadsinkomst

Vad är din ungefärliga månadsinkomst före skatt? kr per månad					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mindre än 10000 kr	86	17,2	17,2	17,2
	10001-30000 kr	233	46,7	46,7	63,9
	30001-50000 kr	155	31,1	31,1	95,0
	Mer än 50000 kr	25	5,0	5,0	100,0
	Total	499	100,0	100,0	

Anställningsform

Variabeln anställningsform bestod från början av följande variabler:

Direktör/Chef

Tjänsteman med ledaransvar

Tjänsteman utan ledaransvar

Yrkesutbildad arbetare

Outbildad arbetare

Arbetssökande

Praktikant/lärling

Pensionär

Egenföretagare

Student

Annat

Vet inte

Variablerna Pensionär, Egenföretagare, Annat och Vet inte är kodade som *missing* och de andra är uppdelade i följande kategorier:

Tjänst med ledaransvar = Tjänsteman med ledaransvar, chef/direktör

Tjänst utan ledaransvar = Tjänsteman utan ledaransvar, utbildad arbetare, praktikant/lärling

Arbetssökande = Arbetssökande

Student = Student

Jag har valt att utesluta variablerna *Pensionär* och *Egenföretagare* då syftet med variabeln anställningsform är att kunna studera om *typ av tjänsteroll*¹³ påverkar inställning till feminism och jämställdhet. Pensionär och egenföretagare är svåra att säga något om i det avseendet då ingen av kategorierna avslöjar vilken typ av status personen har eller har haft i arbetslivet.

Tabell 4. Urvalspopulationens fördelning på anställningsform

		Huvudsaklig anställningsform			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Tjänst m ledaransvar	87	17,4	20,7	20,7
	Tjänst utan ledaransvar	239	47,9	56,9	77,6
	Arbetssökande	34	6,8	8,1	85,7
	Student	60	12,0	14,3	100,0
	Total	420	84,2	100,0	
Missing	System	79	15,8		
Total		499	100,0		

Sexuell läggning

Den här frågan har i enkäten följande svarsalternativ:

Heterosexuell, homosexuell, bisexuell, annan sexuell läggning, önskar inte svara.

22 personer önskade att inte svara vilket betyder att 477 är den totala siffran.

Variablerna *Homosexuell* och *Annan sexuell läggning* är hopslagna då det i en analys av sexualitet är intressant att studera skillnader mellan heterosexualitet och andra sexualiteter oberoende av vilka dessa är.

¹³ Detta för att undersöka manliga hierarkier och status i arbetslivet, se utvecklad diskussion om detta i Tidigare forskning s.18 (Messner 1997).

Tabell 5. Urvalspopulationens fördelning på sexuell läggning

		Vilken är din sexuella läggning?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Heterosexuell	465	93,2	97,5	97,5
	Annan sexualitet	12	2,4	2,5	100,0
	Total	477	95,6	100,0	
Missing	System	22	4,4		
Total		499	100,0		

Ålder

Åldersvariabeln är indelad i tre grupper. I undersökningen löd frågan: *Vilket år är du född?* Respondenten fick själv fylla i årtal i en tom ruta. De personer som är under 18 år och över 65 år uteslöts från undersökningen i samband med insamlandet av svar¹⁴.

Tabell 6. Urvalspopulationens fördelning på ålder

		Ålder			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-34 år	179	35,9	35,9	35,9
	35-49 år	163	32,7	32,7	68,5
	50-65 år	157	31,5	31,5	100,0
	Total	499	100,0	100,0	

¹⁴ Se förklaring till detta i ”Urval och begränsningar” s.25.

6. Resultat

I detta avsnitt presenteras de resultat som framkommit av de analyser som gjorts i SPSS. Inledningsvis sker en beskrivning av de mest väsentliga resultaten utifrån de hypoteser som analyserna bygger på. Den analytiska processen är uppdelad i två moment: 1. En bivariat regressions analys för att studera sambandet mellan var och en av följande oberoende variabler och den beroende variabeln *Feministisk medvetenhet: Utbildning, Anställningsform, Inkomst, Ålder, Sexuell läggning*¹⁵. 2. En multipel regressionsanalys för att studera sambandet mellan samtliga oberoende variabler och feministisk medvetenhet. Varje analytiskt moment avslutas med en sammanfattande tolkning av resultaten.

En praktisk parantes - dummies

Först och främst måste vi skapa så kallade *dummies* av de kvalitativa variablerna då en regressionsanalys enbart förutsätter kvantitativa variabler (Djurfeldt 2003:329). *Utbildningsnivå, Anställningsform* och *Sexuell läggning* är kvalitativa variablerna då de består av kategorier. En kvantitativ variabel består av antal eller skalor som exempelvis inkomst eller ålder (Ibid. 2003:40). *Dummies* skapas genom att i statistikprogrammet SPSS omkoda utbildningsvariabelns kategorier till binära variabler. *Hög utbildning* blir således en egen variabel där kategorin Hög utbildning = 1, Medelutbildning = 0 och Låg utbildning = 0. Samma sak görs med kategorin *Medelutbildning*. *Låg utbildning* däremot behöver inte omkodas till en egen variabel då den konstanthålls och alltså fungerar som den variabel som de andra mäts utifrån (2003:339). På samma sätt har variablerna *Anställningsform* och *Sexuell läggning* omkodats till binära dummyvariabler för alla kategorier utom *Student* respektive *Heterosexuell*, som i dessa variabler är de kategorier som konstanthålls.

¹⁵ Ur ett intersektionellt perspektiv där maktrelationer samspelar på olika sätt är det väsentligt att studera hur etnicitet spelar in i en analys av vilka faktorer som påverkar feministisk medvetenhet. Då enbart två respondenter i den genomförda undersökningen var födda utanför Europa gjorde jag bedömningen att det på grund av den låga siffran inte var möjligt att använda etnicitet som kontrollvariabel i analysen. Utvecklad diskussion om detta följer i "Avslutande sammanfattning och slutdiskussion" s. 50.

Utbildning ökar feministisk medvetenhet

Tabell 7 visar resultat för alla variablers korrelation med indexet i en enkel regressionsanalys. Det är tre kolumner för de presenterade värdena i tabellen: *Betakoefficienten (b)*, *Sign.* och R^2 . *Betakoefficienten* innebär linjens lutning i regressionen. Detta värde kallas även för *riktningskoefficienten* eftersom linjens riktning tyder på om sambandet är positivt eller negativt. Regressionslinjens lutning förändras när *b*-värdet förändras, och om sambandet är negativt är det minustecken framför *b* (Djurfeldt 2003:165).

Under rubriken *Sign.* kan vi avläsa om *b*-värdet är statistiskt signifikant. R^2 -värdet, även kallat *korrelationskoefficienten*, går från 0 till 1 och beskriver hur mycket av variansen i *y* som kan förklaras av *x*. Ju starkare sambandet är desto högre är R^2 -värdet och desto mer kan *y* alltså förklaras av *x* (Ibid. 2003:168).

Om vi jämför utbildningsvariablernas *b*-värden kan vi se en ökning i index för varje utbildningsnivå. Det betyder att feministisk medvetenhet stiger med utbildningsgrad. Sambanden är statistiskt signifikanta (Se tabell 7, *p*-värde = 0,01, 0,03, 0,00). Utbildningsvariablernas R^2 -värden rör sig mellan 0,01 och 0,03 vilket betyder att utbildning kan förklara mellan 1 och 3 % av en persons feministiska medvetenhet.

Angående anställningsform ger alla former av anställning och variabeln *Arbetsökande* negativa utslag på index. *Tjänst utan ansvar* saknar statistisk signifikans vilket innebär att det inte finns något samband (se tabell 7, *p*-värde = 0,51). En person som har en tjänst med ledaransvar eller är arbetsökande tenderar dock att ha en låg feministisk medvetenhet, där *b*-värdet är något lägre gällande *Tjänst med ansvar*. Båda dessa samband är statistiskt signifikanta. Studenter däremot har ett positivt *b*-värde vilket betyder att de jämfört med övriga anställningsformer i genomsnitt har en feministisk medvetenhet.

b-värdet i variabeln *Månadsinkomst* är -9580E-6. Detta innebär att för varje 1000-lapp en person har i inkomst/månad minskas värdet på indexet med 0,009580¹⁶. Att betakoefficientens värde är så lågt beror på att ett skalsteg är relativt sett väldigt litet – en krona mer i inkomst per månad är en mycket lite förändring helt enkelt. R^2 -värdet är 0,008 vilket betyder att 0,8 % av en persons feministiska medvetenhet kan förklaras av inkomst. Sambandet är signifikant (se tabell 7, *p*-värde = 0,05).

¹⁶ E-6 betyder att decimalen flyttas 6 steg till vänster

Som vi kan se på p-värdet i variablerna för sexuell läggning finns det inget signifikant samband mellan dem och index (se Tabell 7, p-värde = 0,49 resp. 0,54). Anledningen till att sambandet inte blir signifikant kan bero på urvalspopulationens fördelning på sexuell läggning. Av 499 svaranden är det enbart 12 respondenter som har en annan läggning än heterosexuell (se Tabell 5, s. 36), det vill säga en för låg siffra för att kunna dra några statistiska slutsatser.

Sambandet mellan variabeln *Födelseår* och index är inte signifikant (se tabell 7, p-värde= 0,76).

Tabell 7. Bivariat analys.

Samband mellan varje enskild bakgrundsvariabel och *Feministisk medvetenhet*.

Variabler	Bivariat regressionsanalys		Förklaringskraft
	<i>b</i> -värde	Sign.	<i>R</i> ²
Hög utbildning	0,72	0,01	0,02
Medel utbildning	0,32	0,03	0,01
Låg utbildning	-0,60	0,00	0,03
Tjänst med ansvar	-0,35	0,08	0,07
Tjänst utan ansvar	-0,10	0,51	0,01
Arbetssökande	-0,27	0,02	0,02
Student	0,39	0,09	0,007
Månadsinkomst	-9580E-6	0,05	0,008
Heterosexuell läggning	0,18	0,49	0,001
Annan sexuell läggning	0,31	0,54	0,01
Födelseår	-0,02	0,76	0,00

Avslutande analys och kommentar

Den bivariata undersökningen visar att det finns ett signifikant samband mellan en persons utbildningsnivå och en feministisk medvetenhet. I linje med den formulerade hypotesen betyder det att lågutbildade personer tenderar att ha ett lägre feministiskt intresse än de som har en medel – eller hög utbildning. I en medelvärdesanalys som utförts för att testa om det finns en signifikant skillnad mellan grupperna framkommer även att skillnaden mellan hög - och medelutbildade inte är signifikant (se tabell 8, p-värde = 0,174) men att det finns en signifikant skillnad mellan den lågutbildade gruppen och de andra två (se tabell 8, p-värde = 0,00 resp. 0,04). Genom att göra ett så kallat *post hoc test*¹⁷ visar det sig alltså att hög - och medelutbildade inte skiljer sig mellan grupperna avseende feministisk medvetenhet men att de gör det i relation till

¹⁷ Detta test görs för att det i en enkel regressionsanalys inte framgår om de kategorier som ingår i den oberoende variabeln skiljer sig åt, utan enbart huruvida sambandet mellan den beroende variabeln och den oberoende variabeln i sin helhet är signifikant (Djurfeldt 2003:264).

den lågutbildade gruppen. Detta är kanske inte helt oväntat med tanke på att de som ingår i både medel - och högutbildade grupper har studerat på eftergymnasial nivå. I samband med tidigare diskussion om Wasshede's tolkning av homo - och bisexuella mäns förståelse av patriarkala strukturer nämndes att den övervägande delen av personer som ingår i hennes material är högskolestudenter – något som möjligen kan ha en inverkan på deras visade förståelse. Resultaten från ovan beskrivna analys av samband mellan utbildningsnivå och feministisk medvetenhet stödjer alltså den teorin.

Tabell 8. Medelvärdesanalys mellan utbildningsgrupper gällande *Feministisk medvetenhet*

		<u>Sign.</u>
Lågutbildad	Mellanutbildad	,004
	Högutbildad	,000
Mellanutbildad	Lågutbildad	,004
	Högutbildad	,174
Högutbildad	Lågutbildad	,000
	Mellanutbildad	,174

Som tidigare nämnt saknas det signifikans mellan index och variablerna *Sexuell läggning* och *Tjänst utan ansvar*. Därför går det inte att dra några slutsatser från dessa resultat genom en bivariat analys. Däremot visar det sig att personer med ledaransvar i sitt jobb och arbetslösa tenderar att ha en låg feministisk medvetenhet. Givet att tjänsteformer med ansvar ger högre lön går detta resultat i linje med inkomstvariabelns resultat som visar på att feministisk medvetenhet minskar med 0,00009580 för varje krona en person tjänar. Det betyder att en person som tjänar 20 000 i månaden i genomsnitt befinner sig 0,0958 högre upp på indexet (som går från 0-10) än en person som tjänar 30 000 kr i månaden ($0,00009580 * 10\,000 = 0,0958$). Det är alltså en ökning som är värd att notera, särskilt då sambandet är signifikant.

Att det finns ett negativt samband mellan inkomst och feministisk medvetenhet stödjer därmed inte hypotesen om att låg socio-ekonomisk bakgrund ger lägre feministisk medvetenhet. Sambandet går snarare i linje med teorin om att män i höga positioner har mer att förlora på jämställdhet och att de därför tenderar att bli kritiskt inställda mot feminism. Ett exempel på denna företeelse är de mytopoetiska mansrörelserna som sociologen Michael Messner (1997) beskriver som kritiska mot

en av feminismens viktigaste tankar: att de normer som råder kring maskulinitet och femininitet är sociala konstruktioner som bör upphävas i syfte att uppnå jämställdhet. Messner menar att dessa mansrörelsers ideologi främst attraherar högutbildade, medelålders män med välbetalda jobb eftersom det är de som gynnas mest av rådande maktförhållanden mellan könen (Ibid. 1997:18). Utifrån denna teori är det däremot en motsägning att hög inkomst och hög utbildning i den bivariata undersökningen påverkar medvetenhet om feministiska frågor åt motsatta håll. De motsatta riktningarna mellan utbildning och inkomst skulle möjligtvis kunna förklaras av att hög utbildning tenderar att ge låg inkomst i den genomförda undersökningen (en tendens som alltså går tvärtemot den allmänna bilden av sambandet mellan utbildning och inkomst). Med tanke på att studenter i den genomförda undersökningen tenderar att vara mer feministiskt medvetna än personer i höga yrkesmässiga positioner är det möjligt att högutbildade personer till största del fortfarande är studenter, och att dessa har låg inkomst. Det kan i sådana fall vara anledningen till att det är just studenter, högutbildade och låginkomsttagare som har högt värde på det feministiska indexet. Vi ska i det följande undersöka hur sambandet mellan utbildning och inkomst ser ut i urvalspopulationen för att få ytterligare klarhet i frågan.

Utbildning ger högre inkomst

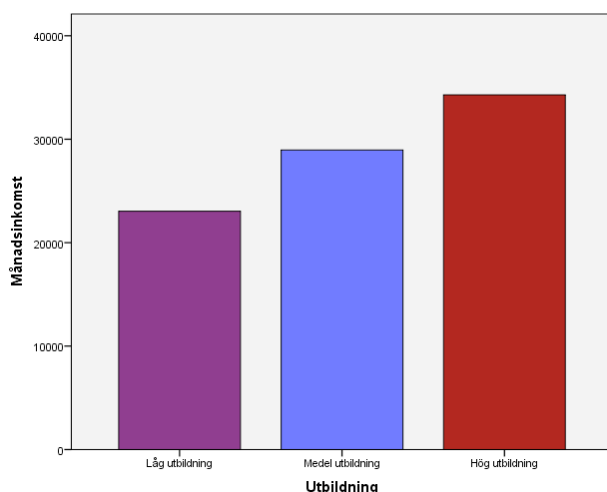
För att studera sambandet mellan utbildning och inkomst gör vi en medelvärdesanalys. Tabell 9 visar medelinkomsten per månad för varje utbildningsgrupp. Det finns två sambandsmått att notera gällande en medelvärdesanalys. Den ena måttet är eta-värdet som går mellan 0 och 1, där 1 betyder att det finns ett starkt samband. I vårt fall är det 0,258 vilket alltså betyder att det finns ett visst signifikant samband. Det andra värdet är Eta^2 som i det här fallet är 0,067, det innebär att 6,7 % av en persons inkomst kan förklaras av utbildningsnivån (Djurfeldt 2003:158).

Sammanfattningsvis framgår det att hög utbildning generellt leder till ökad inkomst - samtidigt som högutbildade personer skiljer sig från högavlönade gällande inställning till feminism.

Tabell 9. Medelinkomst per utbildningsnivå

Utbildning	Inkomst	N	Eta	Eta ²
Låg utbildning	23039,30	230	0,258	0,067
Medelutbildning	28960,88	214		
Hög utbildning	34295,96	55		
Total	26819,53	499		

Diagram 2 . Medelvärden för utbildning och inkomst

Utbildning ökar medvetenhet om inkomsten är låg – åldersfråga?

Att utbildningsnivå och inkomst påverkar mäns feministiska medvetenhet åt motsatta håll oberoende av varandra har alltså visats genom en bivariat analys. Men kan detta motsatsförhållande ha andra dolda grunder? Möjligtvis har äldre personer i genomsnitt högre lön men lägre utbildning – särskilt med tanke på att fler utbildar sig år 2014 än för ungefär 20 år sedan och dessutom i högre utsträckning studerar på avancerade nivåer. Om så är fallet innebär det att ålder kan vara orsaken bakom mäns skilda inställningar kring feminism – ju äldre en person är desto lägre är den feministiska medvetenheten. För att undersöka detta, och hur andra variabler samverkar i relation till index, gör vi en multipel regressionsanalys. Genom en multipel regressionsanalys är det möjligt att studera ett stort antal oberoende variablers enskilda relation till den beroende variabeln, och därigenom testa om originalsambanden i själva verket kan vara skensamband. Den tekniska analysen fungerar som så att vi jämför värdena från de bivariata sambanden med värdena i den

multipla regressionsanalysen. På så vis kan vi uppskatta en oberoende variabels inverkan på den beroende när andra variablers betydelse tas med i beräkningen (Aneshensel 2002:152). Sociologen Carol Aneshensel skriver i *Theory-based Data Analysis for Social Sciences* (2002) att vi aldrig kan garantera att ett fokalt samband inte är ett skensamband inom samhällsvetenskaplig forskning eftersom det är omöjligt att inkludera alla tänkbara variabler i en regressionsanalys. Det kan med andra ord alltid finnas ett dolt samband som vi inte har testat (Ibid. 2002:154). Däremot kan valet av kontrollvariabler utesluta de mest troliga anledningarna bakom ett möjligt skensamband. I följande ska vi studera hur alla de oberoende variabler som testats mot index i en bivariat analys påverkas av varandras betydelse för indexet i en multipel analys.

Tabell 10 visar resultatet av deras respektive betydelse på indexet givet att de andra variablernas värden konstanthålls. Som vi kan se har utbildningsvariablernas *b*-värde höjts ytterligare gentemot de värden som visades i den bivariata regressionen där de andra variablerna inte är inkluderade (se tabell 7). Eftersom sambandet fortfarande är signifikant (*p*-värde = 0,00) innebär det att de andra variablerna inte påverkar det positiva sambandet mellan utbildningsnivå och feministisk medvetenhet. Vi kan förstå detta tydligare genom Lazarfelds fyra typfall replikation, förklaring, tolkning och specificering. Sambandet mellan utbildning och feministisk medvetenhet är en replikation då originalsambandet kvarstår, och till och med förstärks (Djurfeldt 2003:295). Sambandet mellan anställningsform och feministisk medvetenhet som inte var signifikant i en bivariat analys är till viss del signifikant när andra variabler inkluderas i en multipel regressionsanalys.

Det finns inget samband mellan anställningsformerna *Tjänst med ansvar* och *Tjänst utan ansvar* och feministisk medvetenhet. Däremot kan vi se ett negativt samband mellan variabeln *Arbetssökande* och feministisk medvetenhet, vilket innebär att arbetssökande män generellt sett har lägre feministisk medvetenhet än studerande givet att de andra variablernas värden konstanthålls. Precis som i den bivariata analysen finns inget samband mellan sexuell läggning och feministisk medvetenhet (*p*-värde= 0,85) och här utgår vi från samma tidigare nämnda orsak: enbart 12 personer i undersökningen svarade att de har en annan sexuell läggning än heterosexuell, en för låg siffra att göra statistiska antaganden utifrån.

Inkomstvariabelns *b*-värde i den multipla regressionen har ökat i relation till

det värde som uppstod i den bivariata analysen (Jämför -9,580E-6 i den bivariata analysen, tabell 7, med - 2,091E-5 i tabell 10). Det betyder att en person som tjänar 20 000 kr i månaden befinner sig i genomsnitt 0,2091 högre upp på indexet (som går från 0-10) än en person som tjänar 30 000 kronor i månaden ($0,00002091 * 10\ 000 = 0,2091$). Sambandet är statistiskt signifikant (se tabell 10, p-värde = 0,01).

Det negativa sambandet mellan inkomst och feministisk medvetenhet har alltså förstärkts när utbildning och de andra oberoende variabelernas värden tas i beaktande. Variabeln *Födelseårs* b-värde är oförändrat i den multipla regressionen från värdet i den bivariata analysen men sambandet är nu statistiskt signifikant (se tabell 10, b-värde = -0,02, p-värde = 0,02). Då sambandet är negativt betyder det att en persons feministiska medvetenhet ökar ju äldre en person är. 9 % av en persons feministiska medvetenhet kan föras tillbaka på, eller förklaras av alla de variabler som ingår i analysen (Se tabell 10, $R^2 = 0,09$).

Tabell 10. Multipel regressionsanalys mellan alla bakgrundsvariabler och *Feministisk medvetenhet*

Oberoende variabler	Feministisk medvetenhet	R^2
	<i>b-värde</i>	<i>Sign.</i>
<i>Constant</i>	43,9	0,00
Hög utbildning	1,23	0,00
Medel utbildning	0,64	0,00
Tjänst med ansvar	- 0,52	0,18
Tjänst utan ansvar	- 0,17	0,57
Arbetssökande	- 0,93	0,02
Annan sexuell läggning	- 0,09	0,85
Månadsinkomst	- 2,091E-5	0,01
Födelseår	- 0,02	0,02

* R^2 = Samtliga oberoende variabelers gemensamma förklaringskraft på index

Avslutande analys och kommentar

Genom en multipel regressionsanalys har vi kunnat undersöka om och i så fall hur sambanden mellan varje enskild variabel och indexet påverkas av varandra i en gemensam modell för att besvara hypoteserna som ligger till grund för analysen.

Hypotes 1: Män som inte är heterosexuella har en högre grad av feministisk medvetenhet.

I den genomförda undersökningen har det dessvärre inte gått att fastställa huruvida sexuell läggning påverkar en persons feministiska medvetenhet på grund av att sambandet saknar signifikans i samtliga analyser. Orsaken till detta är som nämnt troligen det låga antalet i kategorin ”Annan sexualitet” inom vilken enbart 12 svaranden ingick, en siffra för låg att uttala sig statistiskt om.

Hypotes 2: Män i en låg socio-ekonomisk situation har en lägre grad av feministisk medvetenhet.

Det har framkommit att både utbildningsvariabelns positiva, och inkomstvariabelns negativa samband med feministisk medvetenhet kvarstår och *förstärks* givet att de andra oberoende variabelernas värden konstanthålls. Det innebär alltså att högutbildade män med låg inkomst är feministiskt medvetna i högre grad än lågutbildade män med hög inkomst – oavsett ålder, anställningsform och sexualitet. Resultatet stödjer alltså delvis hypotesen. Då socio-ekonomisk situation hypotetiskt är baserad på variabelerna utbildning, inkomst och anställningsform och dessa ger skilda resultat i analyserna går det inte att använda begreppet ”socio-ekonomi” som en enhetlig situation att befinna sig i. Det positiva sambandet mellan utbildning och feministisk medvetenhet stödjer däremot teorin om att utbildning skapar förståelse för patriarkala strukturer, något som låg till grund för formulerandet av hypotes 2. Sambandet går även i linje med tidigare förda resonemang om att den feministiska medvetenhet som homosexuella män i Wasshede studie visade, kan bero på att de intervjuade är högskolestuderande. Detta stärks ytterligare av att studerande i den här undersökningen tenderar att ha en högre feministisk medvetenhet än arbetssökande. Gällande andra anställningsformer är sambanden inte signifikanta men *Tjänst med ansvar* hamnar nära gränsen för signifikans (se tabell 10, p-värde = 0,18). Denna variabel placerar sig - likt de arbetssökande och precis som i den bivariata analysen - lägre på det feministiska indexet än vad studerande gör. Frånsett att sambandet inte är signifikant är detta värde väntat om vi jämför det med resultatet för variabeln månadsinkomst. I samtliga analyser har ökad inkomst nämligen visat sig påverka feministisk medvetenhet negativt.

Det negativa sambandet mellan inkomst och feminism stödjer även Messners studier om hur män i höga positioner tenderar att vara kritiska mot feminismen på grund av att de har mer att vinna på patriarkatets fördelar. Samtidigt grundar sig

hypotes 2 delvis på teorier om att män som känner sig underordnade gentemot sina chefer har ett behov av att hävda traditionell manlighet genom misogyni och homofobi (Messner 1997:57). Utifrån den genomförda undersökningen går det enbart att dra slutsatser om huruvida en person som är arbetslös eller student ställer sig i feministiska frågor eftersom sambanden kring de andra anställningsformerna inte är signifikanta. Däremot är hög inkomst kopplad till hög yrkesmässig position, vilket innebär att undersökningen snarare stödjer teorin om att det är välbärgade män som är feminismens motståndare på grund av att de har mer att förlora på ökad jämställdhet. Resultaten motsäger Faludis belysande av att låg inkomst ofta ligger bakom mäns negativa inställningar till feminism:

Att den rådande uppfattningen om manlighet är så starkt knuten till ekonomin hjälper också till att förklara varför motreaktionens bittraste företrädare har varit två grupper av män: arbetare som drabbats hårt av övergången till en ekonomi byggd på serviceyrken och femtiotalister som inte kan uppnå samma ekonomiska välstånd som sina fäder och äldre bröder. (Faludi 1993:91)

Som jag skrev inledningsvis i uppsatsen är Faludis beskrivning av feminismens motstånd både från en annan plats och från en annan tid: USA på 1990-talet. Det är ändå värdefullt att jämföra dessa resonemang med Sverige år 2014, dels i syfte att jämföra en västerländsk kontext med en annan men även för att studera hur situationen ser ut ungefär 15 år senare. Med hänvisning till ordet ”femtiotalister” i citatet ovan kommer vi osökt in på den sista variabeln i den multipla regressionsanalysen – ålder. Sambandet mellan åldersvariabeln och indexet i den bivariata analysen var inte statistiskt signifikant. Däremot blev det de i den multipla regressionen. *b*-värdet är -0,02 vilket betyder att givet att de andra variablernas värde konstanthålls minskas värdet på indexet med 0,02 för varje år *yngre* en person är. Enklare formulerat: en person som är 20 år har i genomsnitt 0,2 mindre värde på det feministiska medvetenhetsindexet än en person som är 30 år. Teorin jag formulerade om att ålder möjligtvis var en anledning bakom motsatsförhållandet mellan inkomst och utbildning kan således förkastas. Först och främst för att sambanden mellan inkomst-index och utbildning-index är förstärkt i den multipla regressionen, men även för att sambandet var signifikant negativt mellan ålder och index – alltså ökar feministisk medvetenhet med ålder. Eftersom sambandet är signifikant när andra

variabler inkluderas, men inte i en bivariat analys är det ett så kallat dolt samband. Det betyder att ålder samverkar med andra variabler i sin relation till feministisk medvetenhet, ett samband där någon eller fler av de andra oberoende variablerna i den multipla regressionen är så kallade undertryckande variabler (Djurfeldt 2003:308).

Den femtiotalist som Faludi beskriver i *Backlash* är alltså i ett svenskt nutida sammanhang generellt mer välvilligt inställd till feminismen än en åttiotalist. Detta är anmärkningsvärt – både i koppling till teori och statistiska resultat. Dels på grund av att tidigare nämnda studier visar på att medelålders män tenderar att vara negativt inställda till feminism och jämställdhet medan yngre män i större utsträckning är mer engagerade i feministiska frågor (Messner 1997; Wasshede 2010). Även i relation till sambandet mellan låg inkomst och hög medvetenhet är det ett oväntat resultat eftersom inkomst ofta ökar med åldern. Resultatet kan antagligen bero på att åldersvariabeln samvarierar med utbildningsvariabeln på så vis att en person blir äldre för varje år som han eller hon utbildar sig. Detta får dock undersökas mer vetenskapligt i en annan framtida studie.

7. Sammanfattning och avslutande diskussion

Arbetsnamnet på den här uppsatsen var till och med dagen innan inlämning *Vem är feminist?* Att den slutgiltiga titeln istället byttes ut till *Vem kallar sig feminist?* är talande för vad uppsatsen handlar om – och vad den inte handlar om. I samtal med andra om det pågående arbetet med uppsatsen märkte jag ett återkommande element. Många poängterade nämligen att en kvantitativ undersökning inte kan redovisa något om huruvida män agerar jämställt i praktiken eller inte. Och det är ju helt sant. Den här uppsatsen handlar inte om mäns agerande i fråga om jämställdhet eller vilka män som är feminister respektive motståndare till feminism. Syftet har istället varit att undersöka hur mäns inställningar till jämställdhet och feminism ser ut och hur de eventuellt skiljer sig. Begreppet inställning i sammanhanget är synonymt med uppfattning om sin egen åsikt i ett ämne.

Jag har lyft fram och diskuterat teorier och studier om hur mäns relation till jämställdhet och feminism kan förstås ur ett ståndpunktfeministiskt perspektiv. Ståndpunktsfeminismen utvecklades från ett behov att synliggöra kvinnors erfarenheter i vetenskapliga sammanhang som i tystnad utgått från en manlig position. Denna studie har visat hur ståndpunktsteori kan användas för att belysa vikten av mäns erfarenheter i fråga om deras inställning till jämställdhet. Teorier som diskuterats i uppsatsen visar på att mäns feministiska ställningstaganden tenderar att vara kopplade till maktlöshet. Genom att koppla Connells hegemoniska maskulinitetsteori till studier om män och feminism har jag belyst hur en mans position inom en hegemonisk maktordning påverkar inställning till jämställdhet. En del män upplever maktlöshet på grund att de har behov av att hävda en traditionell manlighet. Andra män upplever maktlöshet på grund av den kritik som riktas mot deras privilegier och den plats de har inom rådande maktordning. Utifrån dessa teorier utformades två hypoteser som la grunden för en statistisk analys. Genom analysen framkom att utbildning och inkomst kan förklara mäns inställningar till feminism och jämställdhet – åt motsatta håll. Det visade sig även att studenter i högre grad än arbetssökande och alla typer av tjänsteformer är feministiskt medvetna – ett resultat som går hand i hand med utbildningsnivåns förklaringskraft på feministisk medvetenhet.

Inledningsvis refererade jag till en artikel som Jonas Thente skrivit om att män som visar motstånd på internet ofta blir hånade på grund av sin låga bildning. Enligt Thente är det alltså främst män från arbetarklassen som visar motstånd på grund av att de upplever att deras röster inte blir hörda, att de känner maktlöshet. Jag nämnde även att journalisterna och författarna Åsa Linderborg och Maria Sveland riktade kritik mot Thentes analys med argumentet att feminister möter hot från alla sorters män. Resultaten från den här uppsatsen stödjer detta till viss del, framförallt då hög utbildning och hög inkomst ger motsatta effekter i fråga om feministiskt intresse. Att utbildning bidrar till högre feministisk medvetenhet är kanske inte helt oväntat, givet att utbildning ses som en kunskapskälla om sociala strukturer. Med bakgrund av teorier (Messner 1997) som visar att män i höga positioner tenderar att bli kritiskt inställda mot feminismen kan en anledning till att högre inkomst ger minskat feministiskt intresse vara att en välbärgad position skapar rädsla över att förlora den.

Vad som mer framkommit under arbetets gång är svårigheten att fånga attityder hos män som har annan etnicitet än svensk och annan sexualitet än heterosexuell. Av 499 män var 97 % heterosexuella och av samma personer är 98,5 % födda inom Norden. Ett nästa steg i forskningen om män och jämställdhet kan därför vara att jämföra resultaten från den här uppsatsen med en undersökning där urvalet representerar en större mångfald – i syfte att förstå fler möjliga faktorer som kan ligga bakom mäns inställningar till feminism. Studien kan även ses som ett bidrag i ett större vetenskapligt fält om män och jämställdhet där ytterligare forskning om mäns feministiska *praktiker* kan vara viktiga komplement.

Idén till min uppsats kom av en vilja att förstå möjliga anledningar bakom mäns inställning till jämställdhet. Som inledningsvis nämndes har jag under en tid noterat att den offentliga debatten tenderar att fokusera på mäns motstånd mot jämställdhet och feminism. Men det finns ju självklart män som inte är motståndare, utan tvärtom själva anser sig vara feminister. Vilka dessa är har varit uppsatsens största uppgift att ta reda på. Min förhoppning är att mer fokus på feministiskt intresserade män i förlängningen kan leda till att ännu fler inkluderas i det feministiska arbetet för ökad jämställdhet mellan könen.

Referenser

Aneshensel, Carol S. (2002). *Theory-based data analysis for the social sciences*. Thousand Oaks, Calif.: Pine Forge Press

Ashe, Fidelma (2004). *Deconstructing the experiential bar: male experience and feminist resistance. Men and masculinities*. 2004(7):2, s. 187-204

Ashe, Fidelma (2007). *The new politics of masculinity: men, power and resistance*. London: Routledge

Becker, Howard S. (1998). *Tricks of the trade: how to think about your research while you're doing it*. Chicago, Ill.: Univ. of Chicago Press

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Connell, Raewyn (2008). *Maskuliniteter*. 2. uppl Göteborg: Daidalos

Denscombe, Martyn (2007). *The good research guide: for small-scale social research projects*. 3. ed. Maidenhead: Open University Press

Digby Tom (red.) (1998). *Men doing feminism*. New York: Routledge

Djurfeldt, Göran, Larsson, Rolf & Stjärnhagen, Ola (2003). *Statistisk verktygslåda: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Stockholm: Studentlitteratur

Egeberg Holmgren, Linn (2011). *IngenMansLand: om män som feminister, intervjuframträdanden och passerandets politik*. Diss. (sammanfattning) Uppsala : Uppsala universitet, 2011

- Eliasson, Annika (2006). *Kvantitativ metod från början*. Lund Studentlitteratur
- Faludi, Susan (1993). *Backlash: kriget mot kvinnorna*. [Ny utg.] Stockholm: Norstedt
- Hearn Jeff: *Men, identity and power*. S. 123-142. Ashe Fidelma (2007) *The new politics of masculinity : men, power and resistance*. London: Routledge
- Harding Sandra (1988). *The science question in feminism*. Ithaca, N.Y., Cornell University Press.
- Harding Sandra. *Can men be subjects of feminist thoughts?* s. 171-196. Digby, Tom (red.) (1998). *Men doing feminism*. New York: Routledge
- Hedenus Anna. *Med eller emot? De manliga feministernas dilemma*. s. 61-80.
- Johansson, Thomas (red.) (2005). *Manlighetens omvandlingar: ungdom, sexualitet och kön i heteronormativitetens gränstrakter*. Göteborg: Daidalos
- Hill Collins Patricia. *Comment on Hekman's "Truth and Method: Feminist Standpoint Theory Revisited": Where's the Power?* s.247-254. Harding, Sandra G. (red.) (2004). *The feminist standpoint theory reader: intellectual and political controversies*. New York, N.Y.: Routledge
- Johansson, Thomas (red.) (2005). *Manlighetens omvandlingar: ungdom, sexualitet och kön i heteronormativitetens gränstrakter*. Göteborg: Daidalos
- May, Larry. *A progressive male standpoint*. s. 341-357. Digby Tom (red.) (1998). *Men doing feminism*. New York: Routledge
- Messner, Michael A. (1997). *Politics of masculinities: men in movements*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications
- Sandell, Kerstin & Mulinari, Diana (red.) (2006). *Feministiska interventioner: berättelser om och från en annan värld*. Stockholm: Atlas akademi

Sveland, Maria (2013). *Hatet: en bok om antifeminism*. Stockholm: Leopard

Smith, Dorothy (1992). *Sociology from Women's Experience: A Reaffirmation*.
Sociological theory 10(1), 88-98.

Smith, Dorothy E. (2005). *Institutional ethnography: a sociology for people*. Walnut
Creek, CA: AltaMira Press

Tollin, Katharina (2011). *Sida vid sida: en studie av jämställdhetspolitikens genealogi
1971-2006*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2011

Trost, Jan (2012). *Enkätboken*. 4., uppdaterade och utök. uppl. Lund: Studentlitteratur

Wasshede, Cathrin. *Motståndspraktiker – unga aktivister i närkamp med
heterosexualitet*. s. 200.238. Sandell, Kerstin & Mulinari, Diana (red.) (2006).
Feministiska interventioner: berättelser om och från en annan värld. Stockholm:
Atlas akademi

Wasshede, Cathrin (2010). *Passionerad politik: om motstånd mot heteronormativ
köns makt*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2011

Källor från internet:

[http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/nathatarna-ger-uttryck-for-de-
bortsorterades-rost/](http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/nathatarna-ger-uttryck-for-de-bortsorterades-rost/) [2014-03-11]

<http://www.aftonbladet.se/kultur/article18759376.ab> [2014-05-19]

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Oxymoron> [2014-02-05]

<http://www.fria.nu/artikel/112871> [2014-05-19]

Appendix: Enkäten

Inledning

Syftet med den här undersökningen är att ta reda på åsikter och attityder om aktuella samhällsfrågor. Enkäten tar ca 5-7 minuter att besvara och dina svar är mycket värdefulla för oss.

Tack för ditt deltagande!

Bakgrundsfrågor:

Kön. Vad är ditt kön?

Kvinna

Man

Ålder. Hur gammal är du? (Skriv årtalet: XXXX)

Län. Vilket län bor du i?

Stockholms län

Uppsala län

Södermanlands län

Östergötlands län

Jönköpings län

Kronobergs län

Kalmar län

Gotlands län

Blekinge län

Skåne län

Hallands län

Västra Götalands län

Värmlands län

Örebro län

Västmanlands län

Dalarnas län

Gävleborgs län

Västernorrlands län

Jämtlands län

Västerbottens län

Norrbottens län

Inkomst. Vad är din ungefärliga månadsinkomst före skatt?

_____ kr per månad

Jag önskar att inte svara

Utbildning. Vilken är din senast avslutade utbildning?

Har inte fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola)
Grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola)
Gymnasium, folkhögskola (eller motsvarande)
Eftergymnasial utbildning, ej högskola/universitet
Studier vid högskola/universitet (ej examen)
Kandidatexamen från högskola/universitet
Magister/masterexamen från högskola/universitet
Studier eller examen vid forskarutbildning

Anställning. Vilken är din *huvudsakliga* anställningsform?

Direktör/Chef
Tjänsteman med ledaransvar
Tjänsteman utan ledaransvar
Yrkesutbildad arbetare
Ombildad arbetare
Arbetssökande
Praktikant/lärling
Pensionär
Egenföretagare
Student
Annat
Vet inte

Anställningsfråga 2 (Om 1-5 i Anställning)

7. Är din tjänst en tillsvidareanställning eller tidsbegränsad anställning?

Tillsvidare-/fast anställning
Tidsbegränsad anställning
Annat

Nu följer ett antal frågor om samhälle och politik.

1. Vilken eller vilka samhällsfrågor tycker du är viktigast i Sverige i dag?

Du behöver inte fylla i alla svarsfält eller rangordna dina svar.

1 _____
2 _____

2. Vilket parti skulle du rösta på om det var val idag?

Vänsterpartiet

Folkpartiet

Miljöpartiet

Socialdemokraterna

Moderaterna

Sverigedemokraterna

Centerpartiet

Kristdemokraterna

Annat parti:

Jag skulle rösta blankt

Jag skulle inte rösta om det var val idag

Vet inte

3a. Nedan finns ett antal förslag eller målsättningar som har förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

Mycket bra förslag

Ganska bra förslag

Varken bra eller dåligt förslag

Ganska dåligt förslag

Mycket dåligt förslag

Låta fler privata företag svara för äldreomsorg

Ta emot färre flyktingar i Sverige

Lika arbete ska ge lika lön

Göra a-kassan obligatorisk

Införa individuell föräldraförsäkring

Bedriva fler skolor i privat regi

3b Nedan finns ett antal förslag eller målsättningar som har förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

Mycket bra förslag

Ganska bra förslag

Varken bra eller dåligt förslag

Ganska dåligt förslag

Mycket dåligt förslag

Satsa mer på ett miljövänligt samhälle

Införa sex timmars arbetsdag

Sänka skatterna

Förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus
Skärpa abortlagstiftningen

4. Vilka av följande politiska områden är de viktigaste att arbeta med?

| Välj enbart tre områden där 1 är det viktigaste förslaget.

Sjukvården
Sysselsättning/arbetslösheten
Skola och utbildning
Äldreomsorg
Landets ekonomi
Socialförsäkringarna
Miljö/klimat
Invandring/integration
Skatter
Jämställdhet
Jag vet inte

Nu följer ett antal frågor om jämställdhet mellan könen.

5a. Hur intresserad är du av jämställdhetsfrågor?

Mycket intresserad
Ganska intresserad
Inte särskilt intresserad
Inte alls intresserad

Om 1 och 2 i 5a:

5b. Hur uttrycker du ditt intresse för jämställdhetsfrågor?
Ange gärna flera svar.

| Jag är partipolitiskt engagerad
Jag demonstrerar/är engagerad i aktivistgrupper, kvinnojourer eller liknande
Jag skriver/bloggar om ämnet
Jag läser/lyssnar när ämnet tas upp i olika medier
Jag diskuterar ämnet med vänner/bekanta/familj
Annat
Vet inte

6. Vilket av följande påståenden stämmer bäst överens med din uppfattning om jämställdhet i Sverige idag?

Arbetet för ökad jämställdhet har gått för långt

Det finns mycket kvar att göra för ökad jämställdhet
Sverige är ett jämställt land
Inget av dessa påståenden

7. Vilka av följande politiska förslag tycker du handlar om jämställdhet (oavsett hur förslaget påverkar jämställdhet enligt dig)?

Ange gärna flera svar.

Låta fler privata företag svara för äldreomsorg
Ta emot färre flyktingar i Sverige
Lika arbete ska ge lika lön
Göra a-kassan obligatorisk
Införa individuell föräldraförsäkring
Bedriva fler skolor i privat regi
Satsa mer på ett miljövänligt samhälle
Införa sex timmars arbetsdag
Sänka skatterna
Förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus
Skärpa abortlagstiftningen
Ingen av dessa
Vet inte

8A. Hur mycket kunskap anser du att du har om **jämställdhet på ett politiskt plan (t ex löneskillnader, kvotering, föräldraledighet mm)**?

Mycket kunskap
Ganska mycket kunskap
Inte särskilt mycket kunskap
Mycket lite/ Ingen kunskap alls

8B. Hur mycket kunskap anser du att du har om **jämställdhet i människors vardag (t ex arbetsdelning i hemmet, manliga/kvinnliga egenskaper mm)**?

Mycket kunskap
Ganska mycket kunskap
Inte särskilt mycket kunskap
Mycket lite/ Ingen kunskap alls

9. Skulle du vilja få mer kunskap om jämställdhet (både politiska och personliga frågor)?

Ja
Nej
Vet inte

Om ”Ja” i 9:

10a Vad vill du få mer kunskap om angående jämställdhet?
Öppet svar

Om nej i 9:

10b Varför vill du inte få mer kunskap om jämställdhet?
Öppet svar

11. I vilken grad håller du med om följande påståenden?

Håller helt med
Håller med till stor del
Håller med till viss del
Håller inte med alls

Män som grupp har mer makt i samhället än vad kvinnor har
Jämställdhet är en oviktig samhällsfråga
Alla har lika mycket ansvar för ett jämställt samhälle
Kvinnor som grupp har mer makt i samhället än vad män har

12. Vilka drar fördel av ett jämställt samhälle enligt dig?

Kvinnor
Män
Alla
Ingen

13. I vilken grad håller du med om följande påståenden?

Jag håller helt med
Jag håller i stort sett med
Jag håller med till viss del
Jag håller inte alls med
Vet inte

En person som vill ha jämställdhet mellan könen är inte automatiskt feminist
Män kan vara feminister
Jag kallar mig feminist
Feminister försvårar arbetet för ökad jämställdhet

Slutligen följer ett antal frågor om din livssituation.

14. Var någonstans har du, respektive var och en av dina föräldrar, huvudsakligen vuxit upp?

Du själv

Din far

Din mor

Ren landsbygd i Sverige
Mindre tätort i Sverige
Stad eller större tätort i Sverige
Stockholm, Göteborg eller Malmö
Annat land i Norden
Annat land i Europa
Land utanför Europa

15. Vad är ditt civilstånd?

Gift/samboende
Pojkvän/flickvän (ej sambo)
Öppet förhållande
Singel
Annat

16. Vilken är din sexuella läggning?

Heterosexuell
Bisexuell
Homosexuell
Annan
Önskar inte svara

